

Svatá Tajina sňatku

Český překlad

Postup začlenění obřadu sňatku do svaté liturgie:

1.) obřad zasnoubení se vykonává před liturgií (stejněho dne nebo několik dní předem; koná-li se ve stejný den, pak se modlitba „Hospodine, Bože náš...“ nekoná).

2.) Před začátkem liturgie (tj. před Blahoslaveno budíž království...) kněz přivede snoubence z předsíně do chrámu za zpěvu žalmu 127/128: Blahoslaven každý, kdo se bojí Hospodina... Postaví oba v chrámu a hned se jich táže: Chceš-li, (jméno), z dobré vůle, bez přinucení...? Atd.

3.) Rozšířená velká (pokojná) ektenie (na začátku liturgie) – do obvyklých proseb přidávají další prosby za ty, kteří chtějí vstoupit do manželství (přebírají se z velké ektenie na začátku obřadu korunovace).

4.) Po obvyklých modlitbách tří antifon se přidávají modlitby (možno číst nahlas, až zpěváci dozpívají Jednorozený Synu...) z obřadu Tajiny manželství: „Bože přecistý...“ „Blahoslaven jsi, Pane Bože náš, žehnající a stvrzující tajemný a čistý sňatek...“ a „Bože svatý, jenž jsi učinil z prachu země člověka a z jeho žebra vzdělal ženu...“ Po nich se koná obvyklá malá ektenie s ohlasem „Neboť dobrotivý a lidumilný Bůh jsi ty...“

5.) Po malém vchodu a po troparech a kondacích se koná korunovace novomanželů.

6.) Po řadových čteních apoštola a evangelia se přidávají čtení Tajiny sňatku.

7.) Do vroucí ektenie se přidávají prosby za oddávané (z vroucí ektenie uvedené v obřadu svatby).

8.) Po prosebné ektenii (nebo v jejím průběhu) se čte modlitba ze obřadu Tajiny manželství (po korunovaci): „Hospodine, Bože náš, ve spasitelné péči své...“ Po ní se čte ohlas prosebné ektenie

9.) Po modlitbě Otčenáš se požehnání společné číše nekoná, protože oddávaní budou společně přijímat z eucharistického kalicha přecistě Tělo a Krev Spasitele. Novomanželé přistupují ke kalichu jako první.

10.) Po zaambonové modlitbě se provádí obcházení kolem analoje (nebo tetrapodu) za zpěvu troparů: Isaiáš plesej... Atd.

11.) Před závěrem liturgie se konají poslední modlitby Tajiny manželství a provádí se snímání korun. Následuje ukončení liturgie a společné propuštění pro neděli i pro Tajinu sňatku.

Kázání (přesouvá se na konec liturgie) se má věnovat poučení o manželství.

Podrobnosti viz v závěru (str. 46)

Svatá Tajina sňatku

Předsvatební dotazník

Především si kněz musí ověřit, zda nejsou kanonické překážky uzavření manželství – muž a žena nesmí být v blízkém příbuzenském poměru či v pokrevním příbuzenství, nesmí to být kmotr s křtěncem (či rodičem křtěnce), pěstoun a osvojenec, nikdo z nich nesmí být v platném manželství, nesmí to být manželství čtvrté. Pokud nejsou oba pravoslavnými křesťany, řídí se kněz pokyny archijerejského synodu pro takové případy (i svědkové mají být pravoslavnými křesťany). Musí být oba plnoletí (18 let), nesmí být nikdo z nich mnich (a dále viz církevní právo).

Otázky klade kněz stojící s epitrachilem a křížem v ruce, snoubenci stojí proti němu – ženich vlevo a nevěsta vpravo (jako jsou ikony Krista a Bohorodice na ikonostasu), tváří k východu – k ikonostasu (pokud se to koná v domě, pak jsou obráceni k domácí ikoně). (Dnes se však většinou koná méně slavnostní neobřadní formou v rámci předsvatební katechese.)

Na závěr je možno za přítomnosti svědků vykonat též formality potřebné, aby byl sňatek platný i před státními zákony (např. dotaz na vzájemnou znalost zdravotního stavu a pod.), včetně vyplnění státem vydaných formulářů, aby mohl být zanesen ve státních matrikách. **Protokol – předvyplní se církevní formulář sňatku** (podepíší jej novomanželé až po vykonání svaté tajiny).

Kněz: Blahosloven Bůh náš... Amen.

Otče náš... Neboť tvé jest království... Amen.

Tropar chrámu nebo světci dle domácí ikony.

Kněz poučuje o svaté Tajině sňatku (viz náměty na poučení v závěru). Po důkladném poučení se kněz táže nejprve ženicha a pak nevěsty, zda mají úmysl vstoupit ve svazek manželský, zda k tomuto rozhodnutí přistoupili svobodně bez jakéhokoliv nátlaku, zda někdo z nich není přinucen, nebo tak nečiní ze strachu, zda jsou si jisti, že nebyli uvedeni v omyl. (Může připojit i další dotazy, které jsou nutné, má-li být tento sňatek být již bez dalších úředních výkonů platný před státní správou a zapsán do státních matrik).

Pak se kněz modlí vroucí ektenii, do které vloží i prosbu:

Ještě modleme se za milost, život, pokoj, zdraví, spasení a navštívení Boží služebníka Božího (jméno) a služebnici Boží (jméno) nyní dotázaných a souhlasících s uvedením do stavu manželského.

Po ohlasu žehná ženicha i nevěstu křížem, který oni pak políbí, a koná propuštění.

Obřady svaté Tajiny sňatku

V případě, že se obřad zasnoubení koná bezprostředně před oddavkami, pak se již před zásnubami v blízkosti svatých dveří postaví malý stůl, pokrytý ze všech stran, a na něj se položí evangeliář, kříž, koruny (věnce), pohár (nádobka) s červeným vínem a případně zásnubní prsteny a svěcená voda. Zde koná se obřad sňatku.

Svatební průvod, v jehož čele jsou snoubenci, za nimi svědkové a pak ostatní účastníci, se vytvoří v zadní části chrámu – v předsíni chrámové. A dále jak je uvedeno níže na začátku obřadu zasnoubení.

Zasnoubení

V případě, že se zasnoubení koná samostatně, pak po zásnubách se snoubenci připravují na den, kdy budou Pána prosit o požehnání jejich manželského svazku, zachovávající mezi sebou „svaté přátelství“; tomu pak předchází svatá zpověď za celý předešlý život, aby s čistým svědomím přijali svatou Tajinu sňatku v návaznosti na to i svaté přijímání. Dnes se však koná zasnoubení bezprostředně před sňatkem jako jeden obřad.

Na pravé straně svatého prestolu leží jejich dva prsteny: zlatý a stříbrný; stříbrný pro muže po pravé straně, zlatý pro ženu po levé, blízko sebe (dnes bývají oba zlaté).

Po božské liturgii stojí kněz v oltáři, **otevřítá královskou bránu** (dnes se otevírat nemusí) a vychází do chrámu, oblečen v epitrichil a felon (dle ruské tradice i nárukávníky), **nese evangelium a kříž**, jimiž požehná ze soleje přítomné, a pak jde a klade je na stůl uprostřed chrámu.

Kněz kráčí do předsíně, kde přivádí muže a ženu k sobě, **spojuje jim ruce** tak, že ruka ženicha se pokládá svrchu na prsty nevěsty (na znamení, že muž je hlava, živitel a ochránce). Na spojené ruce kněz **pokládá epitrachil** (na znamení, že sám Bůh je vede do zákonného manželství), a zatímco přidržuje epitrachil na jejich spojených rukách, vede je o kousek dál do předsíně, kde pak už stojí po celé zasnuby vedle sebe, čelem k oltáři. Tam **žehná rukou hlavy** nově zasnubovaných třikrát, **podává jim rozžaté svíce** * a okuřuje na způsob kříže.

Kněz (nebo dikákon) čelem k oltáři koná ektenii.

Diákon volá: Požehnej vладыko.

Kněz: Blahosloven Bůh náš, vždycky, nyní i příště, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Diákon: V pokoji k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Pokračuje v prosbách **velké ektenie**

Za pokoj shůry a spásu duší našich k Hospodinu modleme se.

Za mír celého světa, za blaho svatých církví Božích a za sjednocení všech k Hospodinu modleme se.

Za svatý chrám tento za vcházející v něj s vírou, zbožností a bázni Boží k Hospodinu modleme se.

Za vладыku našeho (jméno) ... za důstojné kněžstvo, diákonstvo v Kristu, za veškeré duchovenstvo a lid k Hospodinu modleme se.

Po modlitbě za biskupa a duchovenstvo následuje:

Kněz: Za služebníka Božího (jméno) a služebnici Boží (jméno), kteří se spolu zasnubují, a za spásu jejich k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

(*) V Rusku žehná rukou každého jen jednou (a pak při předávání svíce požehává ještě touto svící). Svatební svíce opatrují po celý život až do hrobu. Jednou při pohřbu ji kněz bude vkládat do rukou nebožtíka v rakvi. V řecké praxi oddávání svíce nemají. Nevěsta drží při obřadu svatební kytici.

Diákon: Aby se jim dostalo dítek k zachování rodu a aby jim dáno bylo vše, oč k spáse své prositi budou, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Aby jim byla seslána láska dokonalá a pokojná i pomoc, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Aby zachováni byli ve svornosti, jednomyslnosti a pevné víře, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Aby požehnání byli v bezúhonném životě, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Aby jim Hospodin, Bůh náš, daroval manželství počestné a lože čisté¹ k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

A dále pokračuje ektenie jako obvykle:

Diákon: Abychom vysvobozeni byli od všelikého soužení, hněvu a nouze, k Hospodinu modleme se.

Diákon: Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás,² Bože, blahodatí (milostí) svou.

Diákon: Nejsvětější, nejčistší, nejblahoslavenější a slavné vládkyně naší, Bohorodice a vždycky Panny Marie, se všemi svatými pamětli-vi jsouce, sami sebe i druh druhá i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Věřící: Tobě, Hospodine.

Kněz: **Neboť tobě náleží všeliká sláva, čest a klanění, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.**

Věřící: Amen.

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz (čelem k oltáři): **Bože věčný, jenž jsi rozptýlené** přivedl ke sjednocení a ustanovil jim nezrušitelný svazek lásky, jako požehnal jsi Izáka a Rebeku a učinil je dědici tvého zaslíbení, ty sám požehnej těmto služebníkům tvým (jména) a veď je ke všelikému dílu dobrému. Neboť milostivý a lidumilný Bůh jsi ty a tobě slávu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz se otočí k lidu: Pokoj všem!

Věřící: I duchu tvému.

Diákon: Skloňte hlavy své před Hospodinem.

Věřící sklánějí hlavy: Před tebou, Hospodine.

Kněz: Hospodine, Bože náš, jenž jsi Církev jako pannu čistou sobě ze všech národů zasnoubil, požehnej zasnoubení toto, spoj a ochraňuj tyto služebníky tvé v pokoji a jednomyslnosti. Tobě totiž náleží všeliká sláva, čest a klanění, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Nyní se přináší talířek s posvěcenými prstýnky.

Nato **kněz nasazuje snoubencům prsteny**, nejprve muži, a potom ženě; koná to takto: nejdříve vezme prsten (pro nevěstu*) a žehná s ním třikrát na způsob kříže hlavu ženicha, dá mu jej políbit, řka:

(*) Prsten pro nevěstu se pokládá na prst ženicha, prsten pro ženicha na prst nevěsty. Při trojím vyměňování prstenů kněz začíná s překříženými rukama, a tak se prsteny nakonec dostanou na správnou ruku.

Kněz: Zasnubuje se služebník Boží (jméno) služebnici Boží (jméno), ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha. Amen.*

A dává prsten nevěsty na prsteník pravé ruky ženicha. Poté bere prsten pro muže, žehná s ním třikrát znamením kříže hlavu nevěsty, řka:

Kněz (říká nevěstě): Zasnubuje se služebnice Boží (jméno) služebníku Božímu (jméno), ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha. Amen.

A dává prsten na prsteník pravé ruky nevěsty.

Pak kněz ** vymění zasnubovaným prsteny a to třikrát (říkaje při tom: Ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha, amen).

Diákon dále říká modlitbu: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz (čelem k zasnoubeným): Hospodine, Bože náš, jenž jsi provázal v Mezopotámii služebníka praotce Abrahama, poslaného, aby přivedl svému pánu Izáku ženu – nevěstu, a jenž jsi mu prostřednictvím čerpání vody zjevil, že mu má být zasnoubena Rebeka, ty sám požehnej zasnoubení služebníků svých – tohoto (jméno muže) s touto (jméno ženy) a upevni slovo, jež si dali. Utvrď je svatým sjednocením svým, neboť tys na počátku učinil mužské a ženské pohlaví a ty jsi stanovil, aby se k muži připojila žena pro pomoc jemu a na zachování rodu lidského. Ty sám tedy, Hospodine, Bože náš, jenž jsi jako dědictví své seslal pravdu a zaslíbení své na služebníky své, otce naše, které sis v každém pokolení vyvolil, popatři na služebníka svého (jméno) a služebnici svou (jméno) a upevni jejich zasnoubení ve víře, jed-

(*) Žehnání prstenem (po němž dá prsten zasnubovanému políbit) i zasnubní formule se dnes děje u každého jen jednou (a hned dává kněz prsten zasnubovanému na prst vedle malíčku). Dlaně drží snoubenci obráceny nahoru.

(**) Někde svědek nebo osoba vystupující jménem rodičů

nomyslnosti, pravdě a lásce. Neboť tys, Hospodine, zjevil, aby zasnoubení uzavíráno bylo a ve všem se dodržovalo. Prstenem byla dána Josefovi hodnost v Egyptě, prstenem byl oslaven Daniel v zemi babylonské, prstenem byla prokázána pravda Tamar. Prsten byl znamením slitování našeho Otce nebeského nad marnotratným synem jeho, vždyť pravil: „Dejte prsten na jeho pravici, hodujme a buďme veselí.“ Sama pravice tvá, Hospodine, bránila Mojžíše v Rudém moři; tvým pravdivým slovem byla nebesa upevněna a země založena, a pravice tvých služebníků (kněží) je požehnána vladařským slovem tvým a paží tvou povznesenou. Sám tedy i nyní, Vládce, požehnej toto nasazení prstenů (*ukazuje rukou na jejich ruce*) nebeským požehnáním, a anděl tvůj ať je provází po všechny dny života jejich.

Neboť ty žehnáš a posvěcuješ všechno, a tobě slávu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův. (*Žehná rukou oba zasnoubené najednou.*)

Věřící: Amen.

Diákon: **Smiluj se nad námi, Bože,** podle velikého milosrdenství svého, prosíme tebe vyslyš nás a smiluj se.

Věřící: Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj.

Ještě modleme za služebníky Boží (**jméno**) a (**jméno**), kteří se spolu zasnoubili.

Ještě modleme se všechny bratry a sestry, za celé bratrstvo naše...

Kněz: **Neboť milostivý a lidumilný Bůh jsi ty, a tobě chválu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.**

Věřící: Amen.

Následuje propuštění (v současnosti se však většinou ihned přechází do následujícího obřadu bez propuštění).

Oddavky čili korunovace

Snoubenci vcházejí do chrámu takto: kněz jim nejprve opět **spojuje ruce** – ženich má ruku na ruce nevěsty (zatím však ruce nejsou svázané); kněz jejich ruce pokrývá koncem epitrachilu, a tak, drže je za spojené ruce, vede je **z předsíně do středu chrámu**, kde je už na podlaze rozprostřeno čisté bílé plátno; snoubenci kráčejí s rozžatými svícemi, před nimi kráčí kněz a před ním přísluhující se svíci s kadidelnicí*.

(Přítomným účastníkům obřadu je možno rozdat zapálené svíčky.)

Pěje se žalm 128. (127.). Lid na každý verš odpovídá:

Sláva tobě, Bože náš, sláva tobě.

Blahoslaven každý, kdo se bojí Hospodina.

Sláva tobě, Bože náš, sláva tobě.

A chodí po cestách Jeho.

Sláva tobě, Bože náš, sláva tobě.

Z práce rukou svých živiti se budeš.

Sláva tobě, Bože náš, sláva tobě.

Blahoslaven budeš a dobře se ti povede.

Sláva tobě, Bože náš, sláva tobě.

Manželka tvá jako réva plodná, pnoucí se po bocích domu tvého.

Sláva tobě, Bože náš, sláva tobě.

Dítky tvé jako výhonky olivové kolem stolu tvého.

Sláva tobě, Bože náš, sláva tobě.

Hle, takové požehnání bude míti muž, bojící se Hospodina.

Sláva tobě, Bože náš, sláva tobě.

(*) Zapálené svíce představují duchovní světlo Tajiny a kadidlo znamená, že na cestě životem jsou povinni následovat Boží přikázání a jejich dobré skutky se budou vznášet k Bohu jako libá vůně kadidla; tento vonný dým připomíná snoubencům také tajemné seslání blahodati Svatého Ducha na ně. Dle současné praxe však kněz kadidlo nést nemusí.

Snoubenci stanou (na bílém plátnu rozprostřeném na zemi) uprostřed chrámu před stolem, na kterém je položen kříž, evangeliář (a případně i koruny či věnce). **Rozpojí své ruce.**

Po té může kněz říkat krátké **poučení o významu manželství** (náměty viz v dodatku). Poučení je potřebné, aby snoubenci neříkali své „ano“ se srdcem nepřipraveným a myslí neosvícenou. Připomene, že nyní budou skládat **slavnostní slib vzájemné věrnosti**; slib učiní samotnému Bohu, který přijímá tyto sliby a za ně vylévá na oddávané svou blahodat. Kde je to zvykem, říkají ženich a pak nevěsta nad evangeliem **slavnostní slib** (viz str. 28). Poté se **kněz obrací k snoubencům a táže se ženicha:**

Slibuješ (jméno) z dobré vůle a pevného rozhodnutí, že zachováš věrnost a oddanost zde přítomné (jméno nevěsty), kterou chceš pojmout za manželku, a že jí budeš projevovat patřičnou úctu, lásku a pomoc? †

Ženich odvěti: Ano, důstojný otče**. †

Kněz (možno vynechat): Nezaslíbil ses už jiné nevěstě? †

Ženich (možno vynechat): Nezaslíbil, důstojný otče. †

Pak se kněz obrátí k nevěstě a otáže se jí:

Slibuješ (jméno) z dobré vůle a pevného rozhodnutí, že zachováš věrnost a oddanost zde přítomnému (jméno ženicha), kterého chceš pojmout za manžela, a že mu budeš projevovat patřičnou úctu, lásku a pomoc? †

Nevěsta odvěti: Ano, důstojný otče. †

Kněz (možno vynechat): Nezaslíbila ses už jinému muži? †

Nevěsta (možno vynechat): Nezaslíbila, důstojný otče. †

(*) V řecké tradici se používá zásadně stůl a na něm je jen evangeliář položený na podnosu s okvětními lístky, a na stolku, či vedle něj, hoří dvě svíce

(**) Přijatelné je i pouhé: „Ano.“ Podobně krátce („ano“ či „ne“) lze odpovídat i dále. Kněz se táže vážně a přísně, aby byla zřejmá vážnost této chvíle i to, že skrze kněze táže se snoubenců sám Bůh. Při každé otázce se kněz pokřizuje a při následné odpovědi se pokřizuje dotazovaný.

Na to dí diakon: Požehnej, vladyko.

Kněz (otáčí se čelem k oltáři): **Blahosloveno budiž království** Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Velká ektenie

Diakon: **V pokoji k Hospodinu modleme se!**

Za pokoj shůry a spásu duší našich k Hospodinu modleme se.

Za mír celého světa, za blaho svatých církví Božích a za sjednocení všech k Hospodinu modleme se.

Za svatý chrám tento a za vcházející v něj s vírou, zbožností a bázni Boží k Hospodinu modleme se.

Za vladyku našeho (jméno) ... za důstojné kněžstvo, diakonstvo v Kristu, za veškeré duchovenstvo a lid k Hospodinu modleme se.

Za služebníky Boží (jméno) a (jméno), kteří se nyní sjednocují druh s druhem ke společenství manželskému, a za spásu jejich k Hospodinu modleme se.

Aby požehnán byl sňatek tento jako onen v Káně Galilejské, k Hospodinu modleme se.

Aby darována jim byla čistota srdce a plod lůna zdárně prospívající, k Hospodinu modleme se.

Aby radovali se z pohledu na syny a dcery, k Hospodinu modleme se.

Aby jim byla darována zdárná dítě a aby život vedli bez hanby³, k Hospodinu modleme se.

Aby bylo jim i nám darováno vše, oč prosíme ke spáse, k Hospodinu modleme se.

Abychom vysvobozeni byli od všelikého soužení, hněvu a nouze, k Hospodinu modleme se.

Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodatí (milostí) svou.

Nejsvětější, nejčistší, nejblahoslavenější a slavné vládkyně naší, Bohorodice a vždycky Panny Marie, se všemi svatými pamětlivi jsouce, sami sebe i druh druhá i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Kněz: **Neboť tobě náleží všeliká sláva, čest a klanění, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.**

Věřící: Amen.

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz (hlasitě, čelem k oddávaným): **Bože přečistý,** učiniteli všeho stvoření, jenž jsi ve své lidumilnosti přetvořil žebro praotce Adama v ženu, požehnal jim oběma a řekl: „Ploďte a rozmnožujte se a naplňte zemi,“ a svazkem manželským je oba učinil jediným tělem⁴! Vždyť proto opustí člověk otce svého i matku svou, a přilne ke své ženě a budou ti dva jedno tělo. A co Bůh spojil, člověk nerozlučuj! † Ty, jenž jsi požehnal služebníka svého Abrahama, otevřel lůno Sáry a učinil ho otcem mnohých národů, jenž jsi Rebece daroval Izáka a požehnal těm, které porodila, jenž jsi Jáкова sjednotil s Ráchel a z něho dal vzejítí dvanácti praotcům, jenž jsi Josefa spojil s Asenathou a učinil je rodiči Efréma a Manassese, jenž jsi vyslyšel Zachariáše a Alžbětu a oznámil jim narození Jana Předchůdce, jenž jsi z kořene Jesse podle těla vypěstil vždycky Pannu a z ní ses vtělil a narodil pro spásu pokolení lidského. Ty jsi ve své hojné dobrotivosti udělil nám nevýslovný dar, když jsi přišel do Kány Galilejské a tamní sňatek požehnal, abys ukázal, že dle tvé vůle jest zákonné manželství a plození dítek vzešlých z něj. Sám, Vládce přesvatý, přijmi modlitby nás, služebníků svých! Jako jsi tenkrát přišel tam, tak přijď i sem svou neviditelnou pomocí, požehnej tento sňatek a daruj těmto služebníkům tvým (jméno) a (jméno) pokojný život, dlouhověkost⁵, čistotu myšlenek i skutků, vzájemnou lásku ve svazku pokoje, potomstvo dlouhého života, dopřej jim dítek a ověň je korunou neuvada-

jící slávy. Učiň je hodnými spatřit dítka jejich dětí, lože jejich uchovej bez zneuctění a dejž jim rosy nebeské shůry i oleje pozemského. Naplň dům jejich pšenicí, vínem a olejem a veškerým dobrem, aby mohli udílet potřebným. A zároveň daruj i těm, kdo jsou při nich, vše, oč prosí ke spáse.

Neboť Bůh milosti, slitování a lidumilnosti jsi ty, a tebe oslavujeme, s bezpočátečným Otcem tvým i přesvatým a blahým a životodárným tvým Duchem, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz (hlasitě, tváří k oltáři): **Blahosloven jsi, Pane Bože náš**, žehnající a stvrzující tajemný a čistý sňatek, zákonodárce toho, co jest tělesné, ochránce toho, co jest nepomíjející, ty jsi dárce všeho dobrého, co život přináší. Ó Vládce, jenž jsi na počátku stvořil člověka, ustanovil ho králem tvorstva, a pak pravil: „Není dobré býti člověku samotnému na zemi, učiním mu pomocníka, jemu podobného⁶“ a vzav jedno z jeho žeber, utvořil jsi mu ženu, kterou když uviděl Adam, řekl: „Toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla, nechť nazvána jest ženou, neboť z muže svého vzata jest;“ proto opustí člověk otce svého i matku svou a přimkne se k ženě své, a budou ti dva jedno tělo; protože co Bůh spojil, člověk nerozlučuj. †

Sám nyní, Vládce, Hospodine, Bože náš, sešli blahodať svou nebeskou na služebníky své (jméno) a (jméno), a dej služebnici své, aby se ve všem podobila svému muži, a služebníku svému dej státi se hlavou ženy, aby živi byli dle vůle tvé.

(Kněz pozdvihuje ruce)

Požehnejž je, Hospodine, Bože náš, jako jsi požehnal Abraháma a Sáru. Požehnejž je, Hospodine, Bože náš, jako jsi požehnal Izáka a Rebeku. Požehnejž je, Hospodine, Bože náš, jako jsi požehnal Jákoba a všechny praotce. Požehnejž je, Hospodine, Bože náš, jako jsi požehnal Josefa a Asenathu. Požehnejž je, Hospodine, Bože náš, jako jsi požehnal Mojžíše a Seforu. Požehnejž je, Hospodine, Bože náš, jako jsi požehnal Jáchyma a Annu. Požehnejž je, Hospodine, Bože náš, jako jsi požehnal Zacháriáše a Alžbětu.

Zachovejž je, Hospodine, Bože náš, jako jsi zachoval Noema v arše. Zachovejž je, Hospodine, Bože náš, jako jsi zachoval Jonáše v útrokách velryby⁷. Zachovejž je, Hospodine, Bože náš, jako jsi ochránil svaté tři mládence před plamenem, seslav jim rosu s nebes. Nechť sestoupí na ně ta radost, kterou měla blažená Helena, když našla uctíváný Kříž. Pamatuj na ně, Hospodine, Bože, jako jsi pamatoval na Enócha, Séma, Eliáše. Pamatuj na ně, Hospodine, Bože náš, jako jsi pamatoval na čtyřicet svých mučedníků, seslav jim s nebes korunu⁸ vítězství. Rozpomeň se, Bože, i na rodiče, kteří je vychovali, neboť modlitby rodičů upevňují základy domů.

Rozpomeň se, Hospodine, Bože náš, na služebníky své, kteří se účastní svatby a shromáždili se k této radostné události. Rozpomeň se, Hospodine, Bože náš, na služebníka svého (**jméno**) i služebnici svou (**jméno**) a požehnej jim; daruj jim plod lůna, zdárné potomstvo, jednomyslnost duší a svornost tělesnou. Povznes je jako cedry libánské, jako révu košatě rozvětvenou.

Dej, ať setba jejich přináší hojnou úrodu, aby ve všem obdaření byli dostatkem k hojnosti všech skutků dobrých a tobě libých. A nechť spatří syny svých synů, jako nové výhonky olivové kolem stolu jejich. Nechť zalíbí se tobě, ať zaskvějí se jako hvězdy nebeské – v tobě, Pánu našem.

S tebou pak sláva, vláda, čest i klanění náleží bezpočátečnému Otci tvému i životodárnému tvému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz (hlasitě): Bože svatý, jenž jsi učinil z prachu země člověka a z jeho žebra vzdělal ženu! K němu jsi ji připojil jako pomocnici, jež by při něm stála, neboť tak se líbilo velebnosti tvé, aby nebyl člověk sám na zemi. Sám i nyní, ó Vládce, vztáhni ruku svou ze svatého příbytku svého a spoj služebníka svého (jméno) se služebnicí svou (jméno), neboť ty jsi ustanovil, aby se sjednotila žena s mužem. Spoj je v jednomyslnosti, korunuj je jako tělo jediné, daruj jim plod lůna a přijetí zdárných dítek.

Neboť tvá jest vláda a tvé jest království i moc i sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz připraví koruny (věnce)*, **žehná každému snoubenci zvlášť korunou** na způsob kříže — dá mu políbit ikonu na koruně** (nebo samotný věnec) a klade korunu (nebo věnec) na jeho hlavu se slovy —

(*) Koruny znamenají vítězství nad vášněmi a hříchem a připomínají královskou důstojnost prvé lidské dvojice – Adama a Evy, kterým Bůh dal do vlastnictví všechno pozemské stvoření: „Naplněte zemi; podmaňte si ji...“ (1 Mojž 1,28). Koruny jsou buď na stolku připraveny od začátku obřadu, nebo je přináší kněz ze svatého prestolu, či je na podnosu drží příslušující.

(**) Je-li na ikoně ikona, pak muži ikonu Spasitele, ženě pak ikonu Bohorodice; pak korunu otáčí a nasazuje ji na hlavu oddáváného ikonou dopředu; není-li na koruně ikona, políbí každý oddáváný prostě jen korunu

Nejprve korunuje ženicha: Korunuje se služebník Boží (jméno) a oddává se služebnici Boží (jméno), ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha. Amen.

Pak korunuje nevěstu: Korunuje se služebnice Boží (jméno) a oddává se služebníkovi Božímu (jméno), ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha. Amen.

Načež je žehná třikrát na způsob kříže a dí (třikrát):

Hospodine, Bože náš, slávou a ctí spoj a korunuj je!*

Dle ruské praxe tato slova pronáší obrácen k oltáři a se vzhůru vztaženými rukama, načež se vzápětí obrací k novomanželům a žehná je rukou s dodatečnými slovy: „**Ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha,**“ **na která oba oddávající společně odvěti: „Amen.“** (Třikrát kněz říká oddávací formuli směrem k oltáři, třikrát se obrací k oddáváním, aby jim požehnal, a třikrát oni zpečetí uzavření sňatku svou odpovědí „amen“).**

Diákon nebo kněz***: Velemoudrost!

Žalmista čte prokimen, hlas 8. (Žalm 21,4, 5 a 7): Položils na hlavu jejich koruny z kamenů drahých; prosili tě o život, a tys jim ho daroval.

Verš: Neboť dáš jim požehnání na věky věkův a potěšíš je radostí z tváře své.

Diákon: Velemoudrost!

Žalmista: Čtení z listu svatého apoštola Pavla k Efezským.

Diákon: Pozor mějme!

(*) Těmito slovy kulminuje obřad svaté Tajiny a jimi se vykonává a naplňuje uzavření sňatku; tímto se stávají manželi.

(**) **Dle řecké praxe:** kněz bere oba věnce spojené – vložené do sebe (do podoby poledníku a rovníku) a požehná oběma nejprve hlavu ženicha pak hlavu nevěsty a pak bere každý věnec do jedné ruky a nasazuje jednou rukou věnec na hlavu ženichovu a ihned poté druhou rukou druhý věnec na hlavu nevěsty. Věnce je nutno nasadit na hlavy tak, aby stuha z věnce splývala dozadu. Nato svědek ze zadu 3x prohazuje věnce (jako někde při výměně prstenů při zasnoubení; či to koná kněz).

(***) Kněz si může vybrat, bude-li číst biblický text čelem k oddáváním či obrácen k oltáři. Dle ruského trebníku čte kněz evangelium tváří k oltáři (tak s tím počítá i text obřadu trebníku níže: „...obrací se k novomanželům, žehná je evangeliářem...“)

Zalmista: Bratří! Díky činíce Bohu a Otci vždycky za všechno ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, poddáni buďte jedni druhým v bázni Boží. Ženy, poddávejte mužům svým jako Pánu, neboť muž je hlava ženy, jako je Kristus hlava Církve, která je tělem, jež spasil. A jako se Církev poddává Kristu, tak se i ženy ve všem poddávají svým mužům. Muži, milujte své manželky, jako si Kristus zamiloval Církev a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil, očistiv ji omytím vodou (křtu) skrze slovo, aby ji před sebou postavil jako slavnou Církev, která nemá poskvrny ani kazu, neb něco podobného, nýbrž je svatá a bezúhonná. Tak i mužové mají milovat své manželky, jako svá těla. Kdo miluje svou manželku, sebe sama miluje. Nikdo nikdy neměl v nenávisti své tělo, nýbrž živí je a opatruje, jako i Kristus svou Církev. Jsme přece částmi jeho těla, z jeho těla a jeho kostí. Proto opustí člověk otce svého i matku svou a přilne k manželce své a budou dva jedno tělo. Je to velké tajemství; mluvím o něm ve vztahu ke Kristu a k Církvi. A tak ať každý z vás miluje svou ženu jako sebe sama, a manželka pak ať má v úctě muže svého. (*Efez 5,20–33*)

Nebo se čte z listu Korintským: Bratří. Usilujte o vyšší dary! A ukážu vám ještě mnohem vzácnější cestu: Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon. Kdybych měl dar proroctví, rozuměl všem tajemstvím a obsáhl všecko poznání, ano kdybych měl tak velikou víru, že bych hory přenášel, ale lásku bych neměl, nic nejsem. A kdybych rozdal všecko, co mám, ano kdybych vydal sám sebe k upálení, ale lásku bych neměl, nic mi to neprospěje. Láska je trpělivá, soucitná, nezávidí, láska se nepovyšuje a nepýšní se. Láska nejedná hrubě, nehledá svůj prospěch, nerozčiluje se, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatného, ale vždycky se raduje z pravdy. Všechno snáší, vždy věří, je plná naděje, láska vytrvá. Láska nikdy neskončí. (*1. Korint. 12,31–13,8*)

Věřící: Alleluja, alleluja, alleluja.

Verš: Ty, Hospodine, zachováš nás, a chrániti budeš nás od pokolení tohoto až na věky.

Kněz: **Velemoudrost! Povznesme se a poslyšme svaté evangelium! Pokoj všem!**

Věřící: I duchu tvému.

Kněz: **Od Jana svaté evangelní čtení.**

Věřící: Sláva tobě, Pane, sláva tobě.

Kněz: Pozor mějme!

Z Čelem k svatému prestolu (nebo k věřícím) čte kněz evangelium:
 a onoho času byla svatba v Káně Galilejské, a byla tam matka Ježíšova. Byl pak pozván na svatbu také Ježíš a učedníci jeho. A když se nedostávalo vína, matka Ježíšova řekla mu: „Nemají víno!“ I řekl jí Ježíš: „Co mně a tobě, ženo, (je po tom)? Ještě nepřišla má hodina.“ Dí matka jeho služebníkům: „Cokoli vám řekne, učinite.“ Bylo pak tam postaveno pro očišťování židovské šest kamenných nádob, z nichž každá obsahovala míry dvě nebo tři. Dí jim Ježíš: „Naplňte nádoby vodou.“ I naplnili je až do vrchu. A Ježíš řekl jim: „Nyní nabírejte a přineste správci svatby.“ I donesli. Když pak správce svatby okusil víno z vody učiněné, a nevěděl, odkud jest – služebníci však, kteří nalávali vodu, to věděli – zavolal správce svatby ženicha a řekl mu: „Každý člověk podává nejprve dobré víno, a když se hosté podnapijí, tehdy (dává to, které je) horší; ty jsi však zachoval dobré víno až dosavad.“ Tím učinil Ježíš počátek divů v Káně Galilejské a zjevil slávu svou. (*Jan 2,1–11*)

Kněz políbí otevřený evangeliář, zavírá jej (obrací se k novomanželům), žehná jim evangeliářem, dává jim jej políbit a klade jej opět na stolec.

Věřící: Sláva tobě, Pane, sláva tobě.

Diákon: **Rceme všichni z celé duše své a z celé mysli své, rceme!**

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Hospodine, Vševládce, Bože otců našich, prosíme tebe, vyslyš nás a smiluj se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Smiluj se nad námi, Pane, podle velikého milosrdenství svého, prosíme tebe, vyslyš nás a smiluj se.

Věřící: Hospodi, pomiluj. Hospodi, pomiluj. Hospodi, pomiluj.

Diákon: Ještě modleme se za milost, život, pokoj, zdraví, spásu a navštívení pro služebníky Boží (jméno) a (jméno) i za všechny v Kristu bratry a sestry naše. (*Vzpomíná, koho chce.*)

Věřící: Hospodi, pomiluj. Hospodi, pomiluj. Hospodi, pomiluj.

Kněz: **Neboť milostivý** a lidumilný Bůh jsi ty, a tobě chválu vzdáváme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz: **Hospodine, Bože náš, ve spasitelné péči své** učinil jsi nás hodnými, aby nám byla tvou účastí na svatbě v Káně Galilejské zjevena ctihodnost sňatku. Sám nyní služebníky své (jméno) a (jméno), jimž jsi svolil, aby vzájemně byli spojeni, zachovej v pokoji, jednomyslnosti a svornosti. Zjev důstojnost jejich sňatku, zachovej čisté lože jejich, přivol, aby soužití jejich bylo bezúhonné a učň je hodnými, aby v plné svěžesti dosáhli vysokého stáří a srdcem čistým plnili přikázání tvá.

Neboť tys Bůh náš, Bůh, jemuž náleží smilovati se a spasiti nás, a tobě chválu vzdáváme, s bezpočátečným Otcem tvým, i přesvatým a blahým a životodárným tvým Duchem, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Diákon: Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a zachovej nás, Bože, blahodátí (milostí) svou.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Diákon: Abychom den tento dokonale, svatě, pokojně a bez hříchu strávili, Hospodina prosme.

Věřící po každé prosbě: Dejž, ó Pane.

Diákon: Za anděla pokoje, věrného vůdce, ochránce duší a těl našich, Hospodina prosme.

Diákon: Za prominutí a odpuštění hříchů a poklesků našich, Hospodina prosme.

Diákon: Za to, co je dobré a užitečné duším našim, a za mír světa Hospodina prosme.

Diákon: Sjednocenost ve víře a účastenství Ducha Svatého vyprosivše, sami sebe i druh druhá i veškeren život náš Kristu Bohu poručme.

Věřící: Tobě, Hospodine.

Kněz: A učiň nás hodny, Vládce, abychom s důvěrou⁹, neodsouzeně směli vzývatí tebe, nebeského Boha Otce, a říkati:

Věřící: Otče náš...

Kněz: Neboť tvé jest království, moc i sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz: Pokoj všem!

Věřící: I duchu tvému.

Diákon: Skloňte hlavy své před Hospodinem.

Věřící: Před tebou, Hospodine.

Pak se přináší **společná číše vína** (pokud nebyla na stolku připravena od počátku obřadu; podle ruské praxe kněz může přinášet z oltáře na talířku „kovšík“ s vínem). Kněz ji jedenkrát **žehná, pomodliv se nad ní:**

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz: Bože, jenž jsi vše stvořil silou svou, vesmír upevnil a korunu všeho, což od tebe jest stvořeno, okrášlil, požehnej † (*žehná číši*) požehnáním duchovním i tuto společnou číši, kterou podáváš těm, kdož sjednocují se k manželskému společenství.

Kněz (*hlasiť*): Neboť požehnáno jest jméno tvé a proslaveno království tvé, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

A podává novomanželům pít ze společné číše, napřed třikrát muži, pak třikrát ženě (přísluhující jim při pití podrží pod ústy ubrousek). Při tom kněz může říkat nahlas předchozí modlitbu „Bože, jenž jsi vše stvořil“ (víno v takovém případě rukou požehná hned na počátku této modlitby, než podá pohár ženichovi.) Někdy je vhodné, aby **svědkové už při pití vína nadzdvihli korunu a drželi je tak až do obcházení kolem stolků.**

Podle ruské praxe podává kněz pohárek s vínem nejprve ženichovi, který jej vezme, sám se jednou napije a podává jej nevěstě, ta se jednou napije a vrací jej knězi; kněz jej znovu podá ženichovi, ten jej po napití předá nevěstě a ta poté vrací knězi, a tak ještě potřetí.

Kněz může při podávání kalicha pastýřsky pronést: **Společný kalich na znamení lásky trpělivé, pokojné, pevné, věrné, nerozlučné, všechno snášející a vše překonávající.**

Průvod. Nato kněz opět spojuje pravou ruku ženicha s pravou rukou nevěsty. Je-li na daném místě zvykem, může **spojené ruce svázat** šátkem, či plátnem. Spojené ruce pokrývá koncem epitrachilu, na který klade svou ruku*.

Kněz k tomu může na vysvětlenou pastýřsky požehnat: **Na cestu společnou životem a k sdílení všeho dobrého i zlého, ve zdraví i v nemoci, v mládí i v stáří.**

První manželské kroky na cestě společného následování Kristova Evangelia. Svědkové stojící za novomanželi, **nadzdvihnou poněkud koruny** tak, aby byly maličko nad hlavami novomanželů (je-li jen jeden svědek, pak drží obě koruny). Kněz pak bere do volné ruky kříž, který pozdvihne (dle

(*) Znamená to, že skrze ruku kněze dostává od samotné Církve muž svou ženu a jsou v Kristu spojeni na celý život. Kněz svou rukou musí uchopit spojené dlaně novomanželů spolu s položeným epitrachilem (výhodné je použít levou ruku).

řecké praxe volnou pravou rukou drží na hrudi evangelium), a zatímco svědkové drží zezadu nad hlavami novomanželů koruny nebo přidržují stuhý věnců, začínají pomalu **obcházet stolek**. Kněz pomaličku kráčí v čele, vede novomanžele kruhem*, za novomanželi se ubírají svědkové a v malém průvodu pomalu jdou kolem analoge či stolku s evangeliem třikrát. Kněz i lidé při tom pějí následující tropary:

Průvod pomalu kráčí kolem stolku – při prvním kruhu (hlas 5. nebo 4.):

**Isaiáši plesej, / hle, Panna počala ❖
a porodila Syna, Emmanuele, / Boha i člověka. ❖
„Východ“ jest jméno jeho, / velebíce ho, Pannu
blahoslavíme.**

Při druhém kruhu (hlas 6. nebo opět 4.):

**Svatí mučedníci, / jež slavně zápasivše, byli jste ko-
runováni. ❖ Proste Boha o smilování / nad
dušemi našimi.**

Při třetím kruhu (hlas 4.):

**Sláva tobě, Kriste, Bože, / apoštolů chloubu ❖
a radosti mučedníků, / kteří hlásali jednobytnou
Trojici.**

Následuje **snímání korun**. Kněz vezme korunu (věnec) ženicha, trochu ji nadzdvihne nad jeho hlavu, řka:

**Povznes se, ženichu jako Abraham, buď požehnán jako
Izák (žehná mu korunou), rozmnož se jako Jákob, chodiž
v míru a naplňuj ve spravedlnosti přikázání Boží.**

Pak mu dá políbit ikonu na koruně (nebo věnec samotný) a odloží korunu na podnos či na stolek. Poté vezme korunu (věnec) nevěsty:

(*) Jsou to první společné kroky novomanželů. Důkaz připravenosti manželů vkročit do společného života. Kruh je symbol věčnosti – symbolizuje slab manželů věčně chránit manželský slib, kráčet bok po boku, dokud je smrt nerozdělí.

A ty, nevěsto, povznes se jako Sára, veseliž se jako Rebecka, rozmnož se jako Rachel (žehná jí), těšíc se z muže svého a zachovávajíc předpisy zákona, neboť tak líbí se Bohu.

Nevěsta políbí ikonu Bohorodice na koruně a kněz korunu odloží. Pak čte následující modlitbu čelem k svatému prestolu.

Diákon: K Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj.

Kněz: Bože, Bože náš, jenž jsi přišel do Kány Galilejské a tamní sňatek požehnal, požehnej i tyto služebníky své, které jsi ve své prozřetelnosti k obecenství manželskému spojil. Požehnej jejich vcházení i vycházení, rozmnož blaha života jejich; přijmi koruny jejich v království svém neposkvrněny. Zachovej je bez úhony a úkladů zlého, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz: Pokoj všem.

Věřící: I duchu tvému.

Diákon: Skloňte hlavy své před Hospodinem.

Věřící: Před tebou, Hospodine.

Kněz zůstává obrácen k novomanželům, kteří sklonili hlavy, žehná jim a praví (může předat ženě první svatební ikonu):*

Otec, Syn i Svatý Duch, nejsvětější, jednobytná a oživující Trojice, jediné Božství a Království, nechť požehná vám a udělí vám dlouhý život, zdárná dítka, dá vám prospívání v životě i ve víře, naplní vás hojností všeho pozemského blaha a nechť učiní vás hodnými přijetí zaslíbeného blaha života věčného; na přímluvy přesvaté Bohorodice i všech svatých.

(*) Po snímání korun je v ruské tradici zvykem, že kněz zhasne svatební svíce a předá je manželovi, a poté žehná novomanželům jejich svatebními ikonami; nejprve ikonou přesv. Bohorodice, kterou pak dá políbit manželovi a jeho manželce, a ta ji přijme; následně pak ikonou Spasitele, kterou dá políbit manželovi a jeho manželce a odevzdá ji manželovi. Při modlitbě „Otec, Syn i Svatý Duch“ předává první ikonu. Poté může číst modlitbu pro odložení korun „Hospodine, Bože náš...“ (z obřadu osmého dne – v dodatku) a při ní předává druhou ikonu.

Věřící: Amen.

Modlitba pro odložení korun (přeneseno z obřadu osmého dne – viz dodatek na str. 27), při které může **předat muži druhou svatební ikonu:**

Kněz: Hospodine, Bože náš, jenž jsi věnec roku požehnal, ty jsi položení věnců na ty, kdož se vzájemně oddávají, jako zákon sňatku ustanovil, aby přijali odměnu za svou nevinnost, a proto jako čistí spojují se sňatkem tebou uzákoněným. Ty sám skrze povolení odložit koruny (věnce) požehnej, aby se spojili druh s druhem, a jejich spojení zachovávej nerozlučným. Aby z důvodu toho díky vzdávali nejuctívanějšímu jménu tvému, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Kněz koná **propuštění:**

Kněz: Velemoudrost. Přesvatá Bohorodice, spasiž nás.

Věřící: Tebe nad cherubíny ctěnější...

Kněz: Sláva tobě, Kriste Bože, naděje naše, sláva tobě.

Věřící: Sláva Otci i Synu i Svatému Duchu, i nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen. Hospodi, pomiluj. (*Třikrát*) Požehnej.

Kněz: **Kristus, pravý Bůh náš, jenž svou účastí v Káně Galilejské ctihodnost manželství ukázal, na přímluvy přečisté Matky své, slavných a všechvalných apoštolů, svatých Bohem korunovaných císařů a apoštolům rovných Konstantina a Heleny, svatého velikomučedníka Prokopa i všech svatých nechť smiluje se nad námi a spasi nás jako blahý a lidumil.**

Věřící: Amen.

Nyní kněz přichází k nim, zdraví je. Následuje políbení novomanželů. Kněz odebere od svatebčanů svíčky (pokud tak už neučinil) a žehná:

Požehnání Hospodinovo na vás blahodati a lidumilností¹⁰ jeho, vždycky, nyní i příště, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz pak pronáší kázání či závěrečné poučení novomanželům.

Kněz: Dlouhý a pokojný život, zdraví a spasení a ve všem zdar uděl, Hospodine, služebníkům svým, novomanželům (jména) a zachovej je na mnohá léta.

Věřící: Mnohá léta, mnohá léta, mnohá léta!

Pak přijímají novomanželé blahopřání ode všech přítomných.

Dodatky

Modlitba pro požehnání prstenů

K Hospodinu modleme se.

Hospodi, pomiluj.

Tvůrce a budovateli pokolení lidského, dárce milosti duchovní a věčného spasení, sám, Hospodine, sešli Ducha svého svatého s nejvyšším požehnáním na prsteny tyto, aby ozbrojeny jsouce záštitou moci nebeské těm, kteří je nositi budou, posloužily k tělesnému spasení, záštitě i pomoci v tobě, Kristu Pánu našem. Amen.

(Kropí svěcenou vodou a praví): Požehnávají se prsteny tyto blahodati přesvatého Ducha, pokropením touto svěcenou vodou, ve jménu Otce i Syna i Svatého Ducha. Amen.

(*) Její používání je sporné. Podle starého zvyku totiž není potřeba prsteny světit. Postačuje, že byly položeny na svatém prestolu, a tím se považují za posvěcené. (Novaja Skrižal)

Modlitba při odložení věnců osmého dne

To byl dříve samostatný obřad. Správně by měli novomanželé po sňatku přebývat po sedm dnů v monastýru, nosit při tom svatební věnce ještě týden po svatbě, přijímat každý den svaté Tajiny, udržovat ještě zdrženlivost a duchovně se modlitbou připravovat na manželský život. Osmého dne pak při tomto obřadu odkládají svatební věnce (koruny) a začínají obvyklý manželský život.

Modlitba pro odložení korun

Kněz: Hospodine, Bože náš, jenž jsi věnec roku požehnal, ty jsi položení věnců na ty, kdož se vzájemně oddávají, jako zákon sňatku ustanovil, aby přijali odměnu za svou nevinnost, a proto jako čistí spojují se sňatkem tebou uzákoněným. Ty sám skrze povolení odložit věnce požehnej, aby se spojili druh s druhem, a jejich spojení zachovávej nerozlučným. Aby z důvodu toho díky vzdávali nejuctívanějšímu jménu tvému, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Věřící: Amen.

Kněz: Pokoj všem.

Věřící: I duchu tvému.

Kněz: Skloňte hlavy své před Hospodinem.

Čte modlitbu: Ve společném souhlasu služebníci tvoji, Pane, vykonavše sňatek, jaký byl v Káně Galilejské, budou uchovávat svatební znamení a slávu tobě vzdávají, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věkův.

Poté následuje ukončení:

Velemoudrost! Přesvatá Bohorodice spasiž nás.

Tebe nad cherubíny ctěnější...

Sláva tobě, Kriste, naděje naše...

Sláva... I nyní... Hospodi, pomiluj... (*A propuštění*)

Slib věrnosti

Koná se (tam, kde je to zvykem) na počátku svaté Tajiny manželství, hned po slavnostním vstupu do chrámu. Říká jej nejprve ženich a po něm nevěsta. Kněz přinese evangeliář, obrácen k ženichovi a nevěstě, drží evangeliář vodorovně před nimi a oni položí své ruce na knihu, kněz jejich ruce pokryje epitrachilem a na něj položí svou ruku, načež jim předřikává text (každému zvlášť), který oni (každý zvlášť) opakuji, a při tom si hledí navzájem do očí.

Kněz (předřikává, poprvé ženichovi, který opakuje): „Já (jméno ženicha) беру si тебе (jméno nevěsty) за жену а сľубују ти манжельскую вѣрность, ұқты а же те неопустим до конце жьвота. К тому ми помáhej Бұh, jediný ve svaté Trojici а всични сватí.“

Kněz (předřikává, podruhé nevěstě, která opakuje): „Já (jméno nevěsty) беру si тебе (jméno ženicha) за муже а сľубују ти манжельскую вѣрность, ұқты а же те неопустим до конце жьвота. К тому ми помáhej Бұh, jediný ve svaté Trojici а всични сватí.“

Závěrečné poznámky k obřadu

Náležitosti pro konání sňatku

Snoubenci si ke svatbě připraví: prstýnky, svatební svíce (případně věnce, nebudou-li se používat koruny) a ručník, na němž budou stát (chtějí-li uplatnit tento zvyk). Dále by měli mít ikonu Spasitele a ikonu Bohorodice, které s nimi budou při obřadu sňatku, a pak je budou mít manželé doma v modlitebním koutku.

Důležité je připravit matriku oddaných a vyplněný svatební protokol, který po obřadu kněz, ženich s nevěstou a svědkové podepíší.

Na stolku jsou připraveny svatební koruny (věnce) nebo je může při obřadu přinášet z oltáře kostelník na podnosu (vhodné je i to, když jsou položeny na svatém prestolu a v příslušný čas si je sám kněz přinese, podobně jako prsteny). Uprostřed chrámu je postaven stolek (pokrytý ze všech stran) nebo analoj a na něm je při obřadu evangeliář, žehnací kříž, talířek s prsteny (které měly být před tím na svatém prestolu nebo musí být před tím posvěceny svčenuou vodou), číše s červeným vínem, ubrousek (iliton), ikona (svatební ikony; mohou být na analoji poblíž). V případě, že místo analoje se používá stolek, má na něm hořet jedna či dvě svíce. Kněz si dále připraví pruh látky (ručník), kterým svazuje ruce oddávaných (nepovinné).

V případě, že není stolek, je praktické používat dva analoje, které stojí za sebou – na jednom má kněz trebník, na druhém analoji (který je trošku dál od kněze směrem k oltáři) je evangeliář, kříž a ikony.

Uprostřed chrámu, na místě, kde budou stát ženich a nevěsta, má (dle ruské praxe) být připraveno rozprostřené bílé plátno (vypadá jako padlý sníh, na který ještě nikdo nevstoupil; symbolizuje neposkvrněnost jejich duší i těl a čistotu jejich úmyslů).

Dále musejí být připraveny svatební svíce (nejlépe, když je přísluhující podává na začátku zasnub knězi už zapálené; nebo je kněz zapaluje sám, a pak podává muži a ženě).

Prsteny

Bez prstenů se nemůže konat obřad zasnoubení. Pro nouzové případy mohou být v chrámu k dispozici levné prsteny, aby si je mohli oddávani zakoupit a hned použít.

Posvěcené prstýnky znamenají neroztrhnutelnost manželství.

Dnes se začasťe prstýnky světi pokropením svčenuou vodou (používá se modlitba uvedená na konci obřadu svatby). Podle knihy Novaja Skrižal, která je autoritativním výkladem bohoslužeb, jsou však prsteny posvěceny již tím, že spočivaly na svatém prestolu, a neměly by se ještě znovu světit.

Dříve se používaly prsteny z různých materiálů – stříbrný a zlatý: pro ženicha stříbrný pro nevěstu zlatý.

Zasnubování se má podle trebníku provádět tak, že prsten nevěsty se nejdříve dává na prst ženicha a prsten ženicha se nejprve dá na prst nevěsty, a po trojím vyměnění prstenů se dostane ženichův prsten na prst ženichovi a nevěstin prsten na prst nevěsty. Bývá však problém nasadit malý ženský prstýnek na prst mužské ruky, proto musí mít oba ruku dlaní vzhůru a prsten jen volně seshora položit na prst, aby bylo možno je vyměňovat. Při výměně prstenů kněz uchopí nasazené prsteny, začne s rukama překříženýma a třikrát je vymění, tak se dostane každý prsten na správnou ruku. Kněz každopádně při výměně prstenů vždy překříží ruce.

Posvátná roucha

Kdysi kněz oblékal plná bohoslužebná roucha. Dnes je zvykem brát si epitrachil a felon (případně nárukávnický, dle ruské tradice). Vždy obléká světlá roucha.

Slib

Skládají jej ženich a nevěsta nad evangeliem. Je to průnik ze západního prostředí. Avšak proti jeho konání nejsou zásadní námitky. Setkáme se s ním zvláště na Ukrajině. Kde jsou na to věřící zvyklí, může se konat i v našem prostředí. V dnešním amorálním společenském prostředí má jeho konání zvláštní opodstatnění.

Začátek korunovace – vlastního sňatku (po dokončení zasnub)

Zásnuby se dnes konají bezprostředně před sňatkem. Místo pro zásnuby je chrámová předsíň. Poté **kněz přivádí snoubence do chrámu.**

Ženich při obřadu stojí na pravé straně chrámu (kde je na ikonostasu ikona Kristova), nevěsta na straně levé (jako je na ikonostasu ikona Bohorodice).

Před stolcem uprostřed chrámu, kde budou stát oddávající, se na zemi má rozprostřít **nová čistá bílá látka** (ručník, šátek či speciální tkanina k tomu účelu), na níž budou ženich s nevěstou při obřadu svatby stát obrácení tvářemi k východu (k oltáři).

Do chrámu vstupují se zažehnutými svícemi za knězem, který kráčí před nimi, za zpěvu 127. žalmu. Při zpěvu „sláva tobě, Bože,“ vstupují na látku před stolem. Plátno, na kterém stojí oddávající, je symbolem radosti nerozdílného živobytí v manželství a společné cesty životem. 127. žalm popisuje požehnání manželství, jehož se dostává těm, kdož se Boha bojí.

Dotázání před oddávkami

Otázky kladené snoubencům (vstupují-li do manželství ze svobodného rozhodnutí) se musejí dít nikoliv v soukromí, ale veřejně, na církevním shromáždění (alespoň před svědky), aby nemohly později být námitky a pochyby o svobodnosti rozhodnutí ke sňatku. V žádném případě nesmějí být tyto otázky z obřadu vypuštěny. Mají být kladeny v jazyku srozumitelném snoubencům (nebo se kněz má předem ujistit, zda otázkám oddávající správně rozumějí.) Přítomným mají tyto otázky připomenout vážnost situace. (Zvláště pozorně je potřeba klást tyto otázky v případě, že mezi oddávajícími je značný věkový rozdíl, nebo je-li oddáván např. vdovec s pannou apod.)

Korunovace

Při svatbě se používají buď kovové svatební koruny (bývají součástí vybavení chrámu; tak spíše v ruské praxi) nebo věnce se stuhou (ty si mohou přinášet snoubenci vlastní; to spíše v řecké praxi). Koruny jsou znakem královským. Ženich s nevěstou se svatební korunovací mají stát zakladateli dalšího pokolení, jakoby králi nad svými potomky; berou na sebe povinnost používat moc, která je jim nad dětmi dána, k dobru těch, kteří jsou jim Bohem svěřeni. Kromě toho – dříve se korunou krášlila hlava vítězů; korunovace ženicha a nevěsty je tedy pro ně odměnou za jejich předmanželskou čistotu – oddávání jsou vítězi nad vášní, nepřemožení přistupují k manželskému loži (dle sv. Jana Zlatoústého). Koruny jsou též znamením mučedníků – znamením lásky, která je spořádaná, podřízena nejvyššímu cíli – rození dětí; láska znamená především dávat, nikoliv přijímat, čili vyžaduje uvědomělou stálou obět.

Kněz vezme jednu korunu, požehná s ní ženicha (učiní korunou znamení kříže nad jeho hlavou), **dá mu korunu k políbení a pokládá ji na jeho hlavu.** Podobně u koruny nevěsty. (Pokud jsou na korunách ikonky, pak ženichovi se dává koruna s ikonou Spasitele a nevěstě s ikonou Bohorodice, a při políbení koruny činí to korunovaný na místě, kde ji ikonka; při kladení korun, ikonka musí být vpředu uprostřed.) Koruny kněz položí přímo na hlavy oddáváných. **Svědkové drží koruny** pouze v případě, že ikony na hlavách oddáváných nedrží samy; většinou je potřeba, aby svědkové drželi koruny nad hlavami ženicha a nevěsty jenom v době, kdy kněz vede oddáváné průvodem kolem stolku; svědkové kráčejí v průvodu hned za ženichem a za nevěstou.

Na otázku, zda se mají koruny klást i na hlavy těch, o nichž je všeobecně známo, že nezachovali předmanželskou čistotu, je nutno odvětit kladně. Pro odmítnutí korunovace při svatbě není odůvodnění v církevních pravidlech a dále (dle samotného smyslu korunovace: vítězství nad vášněmi) – vstoupí-li taková osoba nakonec do manželství, je sňatek i v takovém případě přemožením vášní (snad dokonce obtížnějším než v jiných případech). A kromě toho, korunovace znamená darování „plodu lůna“ a moc nad budoucími potomky.

V řeckém Euchologionu se slova korunovace nad ženichem a stejně tak i nad nevěstou („korunuje se...“) opakují třikrát, přičemž se činí třikrát nad korunovaným znamení kříže věncem. V ruské praxi se tato slova pronášejí (a korunou se žehná) jen jednou nad ženichem a jednou nad nevěstou.

Manželský slib sám od sebe nemůže mít plnou sílu, pevnost a trvání, pokud není upevněn mocí požehnání, které církev při svatě Tajině sňatku zprostředkovává. Bez spolupůsobení církve nemůže vzájemný slib přinést manželům zvláštní blahodat. Pro manželské spojení je zásadně důležité, aby kněz vykonal obřad. Veškerá moc Tajiny sňatku je obsažena v korunovací a církevním požehnání – čili ve spojení manželů při položení korun na jejich hlavy i udělení jim požehnání ve jménu Páně.

Slova: „Hospodine, Bože... korunuj je,“ jsou formulí vykonávající sňatek (od toho okamžiku jsou oddáváni manželi). Tato slova musejí být řečena třikrát s trojnásobným žehnáním ženicha a nevěsty (oběma je třikrát požehnáno najednou, společně); kněz tudíž musí být obrácen k oddáváným a nevztahuje ruce vzhůru

k nebi, protože jimi žehná (ruská praxe: kněz je obrácen k oltáři se vztaženými rukama, třikrát se obrátí k oddáváním, ukazuje na ně rukou, požehná je a opět se otáčí k oltáři).

Evangelium

Obracet se při čtení evangelia tváří k manželům nemá odůvodnění ani v bohoslužebných ustanoveních ani v praxi. (Dnes se však může číst z druhé strany stolku (přes stolec) čelem k manželům, protože Písmo svaté se čte lidem, neříká se Bohu.)

Při vroucí ektenii na místě, kde kněz vzpomíná „koho chce“, je na vůli kněze, za koho pronáší modlitbu, obvykle však za rodiče a nebo nejčastěji „za všechny modlící se nyní ve svatém chrámě tomto“.

Společná číše

Součástí obřadu sňatku je žehnání společného kalicha vína. Neměl by se používat kalich, který je určen pro konání eucharistie (ani kalich podobného typu), aby to nevyvolávalo dojem, že se podává svaté přijímání. Pro svatbu se používá buď pohár, který je vzhledově jiného typu než liturgický bohoslužebný, či jiná důstojná číše (anebo tzv. „kovšík“ čili zlatý kalíšek určený na zápitek nebo na teplotu).

Používá se červené sladké víno jako připomínka zázraku v Káně Galilejské. Žehná se jen jedenkrát. Modlitbu „Bože, jenž jsi vše stvořil,“ může kněz říkat zpařeměti nahlas v době, kdy podává společnou číši ženichovi a nevěště.

První společné kroky novomanželů

Po společné číši kněz spojuje ruce novomanželů (ženichovu levou k nevěstině pravé) a může je svázat plátnem, pokrývá je epitrichilem a na něj pokládá svou ruku. Přidržíje spojené ruce novomanželů a epitrichil na nich, vede je (pomalu!) kolem stolku (stejným směrem jako se obchází prestol), třikrát kruhem kolem. Podle ruské praxe kněz vede manžele pravou rukou, v levé drží kříž. Podle řecké praxe kněz vede manžele levou rukou a pravou přidržíje na hrudi evangeliář (zdá být praktičtější, když kněz drží epitrichil na spojených rukou manželů levou rukou a v pravé drží kříž nebo evangeliář). Nejdříve jde kněz, za ním novomanželé vedle sebe, za nimi svědkové vedle sebe (drží zezadu koruny nad hlavami novomanželů: svědek nad hlavou ženicha, svědkyně nad hlavou nevěsty). V řecké praxi zůstávají věnce na hlavách novomanželů, svědkové při průvodu kolem stolku kráčeji za novomanželi a drží rukou konec stužky splývající vzadu z věnce (svědek uchopí do ruky stužku věnce ženicha, svědkyně stužku nevěsty).

V Řecku je zvykem, že v průběhu obcházení stolku házejí všichni přítomní na novomanželé rýži (okvětní lístky apod.). Před tím prochází určený člověk s ošatkou rýže mezi věřícími a všichni si jí berou trochu do hrsti; při průvodu pak ze všech stran prší na novomanžele rýže a případně okvětní plátky.

Zvyk svazovat ruce není předepsán bohoslužebnými ustanoveními; je to jen nepovinné zbožné podobenství o spojení muže a ženy; zřejmě pronikl do pravoslavi ze západu, avšak už se zažilo nevystupovat proti němu. (Proti manželské přísaze (slibu), kterou je na některých místech zvykem pronášet a je očividně průnikem z římskokatolického obřadu, se dnes už také pomalu přestává vystupovat, s ohledem na její pastýřský význam.)

Občasný zvyk nést při průvodu kolem stolku před knězem kříž, svíci nebo kadidlo není založen na církevních pravidlech a nemá být dovolován. Stejně tak se při průvodu nemají konat pásové poklony před svatými dveřmi, protože centrum obřadu je stolek uprostřed chrámu, k němu se celý obřad vztahuje.

Snímání korun

Kněz vezme korunu s hlavy ženicha, třikrát (či jednou) ho korunou požehná, nechá ho, aby korunu políbil (má-li koruna ikonku, tak ji políbí na ikonce), a odloží korunu stranou. Stejně tak hned poté v případě nevěsty. Kněz se při tom modlí („Povznes se, ženichu...“ „A ty, nevěsto...“) čelem k manželům.

Při modlitbě „Otec, Syn i Svatý Duch...“ je kněz obrácen tváří k manželům. Při slovech „necht' požehná vám“ může kněz rukou žehnat.

Kdysi se obřad sňatku konal za mřížkou (poloprůhledná přepážka z latěk), která byla před svatou bránou ikonostasu. Vcházeli tam jen oddáváni a svědkové, rodiče stáli venku. Odtud je poznámka ve starém trebníku, že na konci „vcházejí i rodiče a zdraví novomanžele“.

Svatební ikony

Po snímání korun je v ruské tradici zvykem předat novomanželům jejich svatební ikony, které si na sňatek připravili a přinesli do chrámu (ikona Spasitele a Bohorodice). V trebníku tato zvyklost není zachycena, vkládá se do obřadu jen na základě severo-slovanské místní zvyklosti.

Kněz po snímání korun a odložení korun, vezme od novomanželů svíčky, zhasne je a odevzdá muži. Pak s hlasitou modlitbou žehná novomanželský pár ikonou přerované Bohorodice, kterou pak nechá políbit muže a poté ji políbí žena, a té kněz ikonu předává. Následně žehná s hlasitou modlitbou pár ikonou Spasitele, kterou dá políbit muži i ženě a odevzdá ji ženichovi. Jelikož pro žehnání ikonami není v trebníku určena žádná modlitba, může kněz použít dvě modlitby následující po snímání a odložení svatebních korun.

Při žehnání první ikonou použije modlitbu, která je v postupu obřadu hned po snímání korun: „Bože, Bože náš, jenž jsi přišel do Kány Galilejské...“ Nebo lépe modlitbu hned následující: „Otec, Syn a Svatý Duch...“, a pro žehnání druhou ikonou použije modlitbu z „obřadu odkládání korun osmého dne“: „Hospodine, Bože náš, jenž jsi věnec roku požehnal...“ (Tato modlitba je stěžejní součástí „obřadu osmého dne“, a tím pádem nemusí kněz „obřad osmého dne“ už vůbec číst, což by jinak měl po ukončení obřadu ještě učinit.)

Tyto ikony jsou svatební a bývají v bytě novomanželů na čestném místě v modlitebním koutku. Před nimi se manželé a celá jejich rodina celý život modlí. Tyto ikony se považují za „vždy divotvorné“.

Závěrečné políbení

Dříve se dělo po modlitbě „Otec, Syn i Svatý Duch...“ Dnes se koná úplně na závěr po mnoholetí. Kněz může udělit křesťanské políbení lásky ženichovi i nevěstě, poté se s nimi políbí i svědkové a rodiče a pak všichni přítomní. Knězi nepřisluší tuto část svatby organizovat. (Zvyk praktikovaný na některých místech, v rámci něhož kněz vybízí přítomné políbit novomanžele, často vzbuzuje úsměv či pohoršení.)

Při propuštění jsou vzpomínáni sv. apoštolům rovní Konstantin a Helena pro jejich horlivost ke křesťanství, díky níž jim dovolil Hospodin nalézt pro celé křesťanstvo svatý Kristův kříž. Jejich horlivost ve víře má být příkladem pro novomanžele. Svatý velikomučedník Prokopios učil dvanáct zbožných ušlechtilých žen jít na mučednickou smrt za víru v Krista ve svatebních šatech a s radostí jako na svatební hostinu. To má ukazovat manželům příklad horlivosti ve víře, která po zbožném životě dovede křesťana až k tomu, že bude Králem nebeským korunován slávou a ctí v nebeském Jeho království.

Modlitba osmého dne

Kdysi nosili novomanželé svatební věnce ještě týden po sňatku. Tenkrát se nepoužívaly kovové koruny, ale věnce spletené z ratolestí myrty a olivovníku, či jiné neuvadající rostliny. Odložení věnců osmého dne se konalo s modlitbou kněze. Dnes se koruny snímají už v závěru obřadu svaté Tajiny sňatku, jak je tam ukázáno, avšak uvedená modlitba osmého dne se má přečíst (již bez korun). Podobně jako dnes novokřtění nenosí křestní oděv celý týden po křtu a nepřicházejí osmého dne do chrámu k obřadu odkládání křestní košile a smývání myra, leč modlitba na omývání osmého dne se čte hned po křtu.

Je zvykem číst modlitbu na odložení věnců nahlas ještě v rámci závěru obřadu (tedy ještě před propuštěním obřadu sňatku) – např. na místě zmíněném ve výše uvedené poznámce o svatebních ikonách.

Slova druhé modlitby (která se při výše uvedené praxi už nemusí číst): „Ve společném souhlasu služebníci tvoji, Pane, vykonavše sňatek, jaký byl v Káně Galilejské, budou uchovávat *svatební znamení*...“ se zřejmě vztahují k předsvatební úmluvě, kterou dříve učinil otec ženicha s otcem nevěsty; dokumenty stvrzené před svatbou se při sňatku předávaly novomanželům, aby je uchovávali (jako svatební znamení čili potvrzení).

Předpoklady pro uzavření sňatku

Oddávajícím duchovním má zákonitě být kněz té farnosti, ke které ženich s nevěstou přísluší, a to ve farním chrámu (tj. nikoliv v domácí kapli apod.). Pokud pocházejí snoubenci každý z jiné farnosti, pak se svatba koná ve farnosti ženicha či farnosti nevěsty podle toho, jaký je místní obyčej. Každý duchovní tedy může oddávat jen své farníky (čili když alespoň jeden z páru je členem jeho farnosti), nesmí oddávat v případě, když ženich i nevěsta jsou příslušníky jiných farností, pokud by sňatek mohl být vykonán jejich farářem (výjimkou jsou mimořádné případy a jen pokud k tomu písemně svolí farní kněz, do jehož farnosti oddávání snoubenci patří). Snoubenci z jiné farnosti se tedy musí prokázat svolením svého kněze, které je doprovázeno jeho svědectvím o snoubencích a o tom, že jejich sňatku nic nebrání (a o provedení ohlášek). Pokud pocházejí snoubenci každý z jiné eparchie, pak je nutný ještě souhlas archijereje, v jehož eparchii se svatba koná.

Není přijato, aby svatou Tajinu sňatku vykonával kněz, který složil mnišské slihy (v historii byla tato otázka řešena různě, ale už metrop. Kyprian ve 14. stol. zakázal jeromonachům konat obřad sňatku; 84. pravidlo Nomokanonu; proto se jeromonachům zakazuje oddávat, s výjimkou nouzových situací – např. na lodi (Nástol. kniha).

Muž s ženou, kteří hodlají uzavřít sňatek, musí to včas oznámit knězi (více než tři týdny předem).

Je-li možno, nemá kněz oddávat svého syna či dceru (výjimka pouze není-li dosažitelný jiný kněz). Není dovoleno oddávat několik párů najednou, je třeba oddávat každý pár odděleně. Také není dovoleno oddávat v postních či svátečních dobách (viz níže o dobách pro konání sňatku).

Povinností kněze, jemuž je povoleno oddávat, je přísné vyplnění všech požadavků, podmínek a pravidel, určených zákony o manželství, jejichž splnění činí provedený sňatek platným. Aby se kněz vyvaroval uzavření nezákonného manželství, musí se před konáním obřadu sňatku pečlivě přesvědčit, zda neexistují zábrany k uzavření manželství.

K tomu, **aby sňatek byl vykonán zákonně a platně**, musí vyhovovat kromě zákonné formy i dalším podmínkám např.:

a) **zákonně staří** (sňatek se zakazuje osobám obojího pohlaví, jejichž věk přesahuje 80 let – po dosažení 60 let je však nutný souhlas archijereje; dále mužům, jejichž věk nedosahuje 18 let, a ženám, jejichž věk nedosahuje 16 let, – u nezletilých je však potřeba splnit i náležitosti, které vyžaduje státní právo; schází-li k potřebnému věku méně než půl roku, může archijerej udělit dispens); bylo-li manželství uzavřeno i přesto, že oba či jeden ze snoubenců nesplňovali požadavek předepsaného věku, je takové manželství nezákonné a neplatné (prohlásit neplatnost může jen církevní soud);

b) **tělesná a psychická způsobilost** k manželství (nesmějí být oddáváni mentálně retardovaní, postižení idiotstvím nebo lidé šílení; manželství by bylo neplatné); (tělesnou způsobilostí se míní schopnost plodit potomstvo);

c) oddávání **nesmějí být v blízkém tělesném příbuzenství a duchovním příbuzenství (vzniká kmotrovstvím)**: aa) manželství přímých pokrevních příbuzných se bez výjimek zakazuje bez ohledu na stupeň příbuzenství (absolutní vylučující překážka); bb) manželství nepřímých pokrevních příbuzných (tzv. linie pobočná: strýc /teta/ – synovec /neteř/) se bez výjimky zakazuje do 4. stupně; ve vyšších stupních může biskup sňatek povolit); cc) švakrovství (poměr mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela): např. pro muže je zakázán je sňatek se sestrou (bývalé) manželky (2. stupeň švakrovství) nebo s neteří manželky (3. stupeň), vyloučen je sňatek s vdovou po rodném bratru či se sestrou zeteř; bratr jednoho manžela si nemůže vzít dceru sourozence druhého manžela (tj. jeho neteř) (5. stupeň) atd.; sešvakření může být nejen dvourodé ale i třírodé: např. macechy vůči manželu pastorkyně (tj. 1. stupeň třírodého švakrovství – sňatek zakázán) nebo sešvakření prvního z manželů s manželkou bratra druhého z manželů (tj. s manželkou švagra) (2. stupeň sešvakření tří rodů – dnes se takový sňatek dovoluje); absolutní překážkou manželství je dvourodé švakrovství do 4. stupně včetně (pro 5.—7. stupeň je

nutné povolení biskupa) a třírodé švakrovství 1. stupně. dd) Zákaz sňatku duchovně příbuzných se omezuje na dva stupně: např. kmotr /kmotra/ nemůže si vzít svého křtěnce a nemůže si vzít ani jeho rodiče (to je naprosto zakázané z důvodu duchovního příbuzenství; takové příbuzenství však nevzniká mezi tělesnými dětmi kmotra s jeho křtěncem, ani mezi těmi, kteří mají stejného kmotra, a proto mohou spolu uzavírat sňatek; stejně tak je dovoleno manželství vdovce s křestní dcerou jeho zesnulé manželky); duchovní příbuzenství se považuje za bližší než příbuzenství pokrevní; ee) sem patří i příbuzenství vznikající adopcí (vylučuje manželství); při jakýchkoliv pochybnostech musí kněz před uzavřením sňatku konzultovat s biskupem, resp. církevním právníkem;

Příbuzenské svazky jsou samy o sobě posvátné a činit z nich manželské – čili tělesné – spojení by znamenalo ničit jejich posvátnost čili jejich krásu znetvořit. Manželství mezi příbuznými je svazkem podle vášně, tj. nekřesťanské.

d) **svobodné rozhodnutí** se pro manželství ze strany ženicha i nevěsty (měl by být souhlas i ze strany rodičů či pěstounů); nutný je svobodný souhlas ženicha i nevěsty; zakázáno je, aby snoubenci vstupovali do manželství proti své vůli a proti svému přání, resp. pod nátlakem, neřku-li donucení násilím;

e) ženich ani nevěsta **nesmějí mít k jiným osobám vztah vylučující uzavření manželství** (např. nesmějí mít platné předchozí manželství); (ženich i nevěsta musí být buď svobodní, či ovdovělí po 1. či 2. manželství, nebo v případě, že jejich předchozí první či druhé manželství bylo rozloučeno zákonným způsobem církevním soudem; důvody k žádosti o rozluku jsou: aa) smrt manžela (manželky) (včetně smrti duchovní – tj. odpadnutí od víry nebo do hereze); bb) dlouhodobá nezvěstnost; cc) odsouzení za těžký zločin; dd) prokázaná nezpůsobilost k manželství způsobující trvalou bezdětnost nebo narušení svatosti manželského svazku smilstvem). (M. Fotij praví: první manželství je podle zákona, druhé manželství je kvůli shovívavosti k lidské slabosti, třetí manželství je už přestupením zákona a čtvrté – nestydatostí, životem zvířecím; sv. Basil považuje třetí manželství za nečistotu, avšak dodává, že třetí manželství se neodsuzuje a nezakazuje, protože je stále ještě lepší než nevázanost);

f) **státní a společenská právní způsobilost** k uzavření zákonného manželství.

Dále je nutno připomenout, že překážkou manželství je spáchaný zločin, který se svou povahou dotýká podstaty manželství (např. vražda bývalého partnera).

Z náboženských vztahů vylučují uzavření manželství:

a) kněžská hodnost (podle církevních pravidel kněz, diákon, hypodiákon, a tím spíše biskup, nemohou vstupovat do manželství po přijetí této duchovní hodnosti);

b) mnišské sliby;

c) různost věrovyznání či náboženství (praxe je nejednotná, určí archijerej); v případě sňatku pravoslavného s jinoslavným křesťanem musí být sňatek vykonán v pravoslavném chrámu, pravoslavným knězem dle pravoslavného obřadu a pravidel, a snoubenec nepravoslavného vyznání se písemně zaváže, že nebude bránit partnerovi praktikovat pravoslavnou víru ani na něho nebude naléhat, aby se vzdal příslušnosti k pravoslavné církvi, a že děti budou vychovávány v pravoslavném náboženství (viz církevní právo); smíšeného manželství se má pravoslavný křesťan

vyvarovat. Církevní sňatek s příslušníkem nekřesťanského náboženství není pravoslavnému křesťanu dovolen.

V případě, že o sňatek žádají osoby velice se lišící věkem, musí kněz oběma vylíčit všechny nepříjemnosti, které pro jejich manželský život z této okolnosti plynou. Jestli však ani poté nezmění své přání vstoupit do manželství, mají být oddáni bez překážek.

Ohlášky

Tři neděle před oddavkami je nutno v chrámu po každé nedělní či sváteční liturgii ohlašovat chystanou svatbu. Kněz, diákon, či žalmista před všemi shromážděnými vyhlašuje, že tyto dvě osoby se chystají uzavřít manželský svazek, a jménem duchovní správy oznamuje, že zná-li někdo nějaké zákonné překážky tohoto sňatku, má je bez prodlení oznámit duchovnímu správci. Jestli ženich či nevěsta patří do jiné farnosti, nutno vykonat ohlášky i tam. Třítýdenní lhůta se může zkrátit na jednotýdenní, jestli v jejím průběhu je veliký svátek, při němž se shromáždí velké množství věřících. (Výjimku může požehnat biskup.)

Kněz před svatbou ověřuje (dle možností si o tom vyžádá písemné doklady):

- a) potvrzení matriky o datu narození (jsou-li pochyby o plnoletosti) a o provedení křtu (křestní list či potvrzení o sjednocení s církví; není-li potvrzení k dispozici, stačí ústní závazné prohlášení);
- b) osobní doklady s uvedením bydlištěm (z toho plyne příslušnost k farnosti), spolu s údaji o svobodném či vdovském stavu (v takovém případě je potřeba ještě úmrtní list, v případě rozvedených je nutno předložit výnos církevního soudu);
- c) potvrzení o zpovědi od farního kněze (v případě, že je osoba z jiné farnosti, může její farní kněz spolu s tím potvrdit její náboženské vyznání a rodinný stav);
- d) případně i písemný souhlas poručníků či rodičů ke sňatku nezletilého;
- e) potvrzení archijereje, jsou-li okolnosti sňatku takové, že vyžadují povolení biskupa.

Tyto náležitosti může před oddavkami provést civilní matriční úřad, pokud se církevní sňatek spojuje s občanským sňatkem (tento postup se doporučuje zvláště, je-li oddáván příslušník jiného státu).

O provedeném sňatku se sepisuje **protokol** se všemi předepsanými údaji a s podpisem oddávajících kněze, ženicha a nevěsty a dvou svědků.

Zákonné místo pro vykonání obřadu sňatku je pravoslavný farní chrám. (Svatby v kaplích a domovních modlitebnách apod. jsou možné s povolením archijereje.)

Svědkové

Je požadováno, aby se obřadu sňatku, spolu s oddávajícím knězem, ženichem a nevěstou, účastnili dva svědkové – jednoho svědka má ženich a jednoho nevěsta (ženichovi je svědkem muž a svědkem nevěstinným je žena). Pravidla stanovující, jaká osoba může být svědkem při pravoslavné svatbě, jsou podobná jako pravidla pro kmotra při křtu. V ideálním případě by měl být svědkem ženichovým jeho kmotr a svědkem nevěsty její kmotra.

Doba ke konání svatby

Sňatky se nekonají:

a) v době od neděle masopustní do neděle Tomášovy (o neděli Tomášově už může sňatek být);

b) po celý Petrovský půst (půst svatých apoštolů) (na svátek ap. Petra, není-li to den před středou či pátkem, je možno sňatek konat);

c) po celý půst před Zesnutím přesv. Bohorodice (uspenský půst) (včetně dne před začátkem půstu);

d) po celý Filipovský půst (půst před svátkem Narození Páně) včetně dne před začátkem půstu a včetně svátečních dnů: od svátku Narození do svátku Zjevení Páně – Bohozjevení) (čili v době od 14. listopadu do 6. ledna včetně; ani v samotný svátek Bohozjevení se svatby nekonají).

e) ve dny před jednodenními půsty (tj. před středou a pátkem) se svatba v žádném případě nedovoluje;

f) v den před nedělí (tj. v sobotu; nechává se dnes na svědomí kněze) a v den před svátkem z Dvanáctera (sňatek se nekoná ani v neděli svatodušní – svatě Trojice kvůli pondělnímu svátku);

g) sňatky by se také neměly konat v den předcházející těmto dnům: 1. října (Záštitá přesv. Bohorodice) a 8. listopadu (Sbor archand. Michaela), 29. srpna (stětí Jana Křtitele), 26. září (sv. ap. Jana); dále i ve den před chrámovým svátkem a dalšími místními farními svátky.

Svatba by neměla být v den před osobním svátkem čili tzv. „dnem anděla“ zenaicha či nevěsty (ale v tomto případě může kněz ustoupit naléhavé a odůvodněné prosbě oddáváných).

Před sňatkem se oba snoubenci vyzpovídají. Svatba se má konat co nejdříve po Božské liturgii, při níž oba přistoupí ke svatému přijímání nebo mají přijímat neděli po svatbě. (Je-li to nutné, sňatek se může konat i večer (běžné v Řecku); ne však hluboko v noci.

Obřad svatby se skládá ze dvou částí: zasnuby a sňatek (dosl. korunovace). V praxi se dnes obě spojují do jedné bohoslužby – obřad sňatku se koná ihned po zasnubách.

Máme **dva druhy obřadu** pro sňatek:

a) obřad velkého sňatku (koná se v případě, že alespoň jedna osoba z oddáváného páru vstupuje do manželství poprvé);

b) obřad dalšího sňatku (koná jen v případě, že oba partneři nejsou oddáváni poprvé; není důležité, jestli se jedná o druhé či o třetí manželství). Zasnuby i korunovace se u druhého sňatku konají stejným způsobem jako u prvního, ale obřad je poněkud jiný – méně slavnostní, spíše v duchu pokání. Ap. Pavel píše o vdovách: „Je-li jim nemožno žít zdrženlivě, ať vstoupí do manželství, neboť je lepší žít v manželství než být rozpalený“. (1 Kor 7,9)

Další náležitosti a okolnosti

Ženich i nevěsta mají znát zpaměti Otčenáš, Bohorodice Panno, Desatero a Symbol víry. Pokud snoubenci neznají řádně základy pravoslavné víry, musí je kněz před svatbou poučit. Jak se má stát rodičem ten, kdo neumí ani základní modlitby a základní pravdy víry křesťanské?

Kněz nesmí oddávat osoby opilé. Nutno počkat až vystřízliví.

Je možno oddávat ty, kteří jsou pod epitimií. Epitimie totiž není zákazem uzavřít sňatek (vyjma zvláště stanovených případů). Nutný je však souhlas místního archijereje.

Nevěsta nesmí být v období poporodního očišťování (40 dnů), protože žena v tom čase nemůže do chrámu ani vkročit. Stejně tak nesmí mít nevěsta měsíčky. V obou případech musí být svatba odložena na dobu, kdy je žena očištěna. V případě krajní nouze či jiných zvláštního zření hodných okolností může kněz podle svého svědomí projevit shovívavost s ohledem na slova Apoštolských ustanovení: „Ani porod ani krvotok nemohou poskvřnit přirozenost lidskou nebo oddělit člověka od Ducha Svätého, leč jen bezbožnost a nezákonné skutky“ (6. kniha, 27. kap.). Dle evangelia se krvotoká žena dotkla lemu roucha Páně a On ji za to nepokáral ani neobvinil, ale naopak uzdravil. (To se však týká jen svatby. Ke svatému přijímání však nevěsta v takovém tělesném stavu přistoupit nemůže.)

Těhotenství nevěsty není důvodem pro odmítnutí vykonat svatou Tajinu sňatku.

Předsvatební soužití původce těhotenství s nevěstou (platí všeobecně pro nezákonné soužití těch, kdo vstupují do manželství) není samo o sobě překážkou k uzavření manželství. Nutné je však, aby takové osoby bezpodmínečně nejprve očistily své svědomí při zpovědi před knězem (svým zpovědníkem).

Podle pevně stanovené tradice nesmí diákon ani kněz nosit snubní ani žádný jiný prsten.

Základy a vývoj uzavírání manželství

Biblická ustanovení Tajiny manželství: Gen 1,27–28; Gen 2,24; 1 Kor 7,1–2; Efez 5,23–24 a 31–32. „A budou ti dva jedním tělem. Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ (Matouš 19,5–6) Požehnání k uzavírání manželství vyjádřil Pán Ježíš Kristus svou účastí na svatbě v Káně Galilejské a zázrakem, který tam pro novomanžele učinil. (Jan 2,1–11)

V dobách prvotního křesťanství uzavírali křesťané manželství podle občanských zákonů řecko-římského státu. Podle něj se požadoval vzájemný souhlas, forma mohla být ústní i písemnou dohodou nebo vyjádřena mohla být skutkem – přestěhování nevěsty do domu ženicha.

Křesťané nechápali svatbu jako uspokojení tělesných vášní, ale mysleli při tom na Boha a konali ji v jeho morálním zákoně a ke slávě jeho. Proto si před uzavřením občanského sňatku vyžádali požehnání svého episkopa a jejich úmysl vstoupit do manželství byl předem oznamován v církvi, aby „sňatek byl vykonán v Pánu a nikoliv dle žádostivosti“ (viz o tom např. svt. muč. Ignatios Bohonosec).

Sňatek uzavřený bez vědomí církve byl podle Tertuliana přirovnáván ke smilstvu; „pravé manželství se uzavíralo před tváří Církve, posvěcovalo se modlitbou a stvrzovalo eucharistií;“ konání sňatku probíhalo v plném bohoslužebném shro-

máždění, spolu s přinášením nekrvavé oběti a se slavnostním požehnáním novomanželům.

Rozšířen však byl i zvyk zvat kněze domů, aby zde požehnal manželu a nevěstě, spojil jim ruce na znamení uzavřeného manželského svazku. Později církev trvala na nutnosti posvětit sňatky uzavřené mezi křesťany bez církevního požehnání dle občanského řádu.

Kolem r. 895 císař Lev Moudrý ustanovil, aby manželství nebylo uzavíráno jinak než církevním požehnáním. Tento zákon se však ještě nevztahoval na otroky, jen na svobodné občany. V r. 1095 císař Alexios Komnen rozšířil tuto povinnost i na otroky.

V XII. století je uzavírání manželství přímo závislé na církevním duchovenstvu. Takový obřad, který kněz vykoná a oddávání přijmou, se považuje za Tajinu sňatku (viz kanonista Theodor Balsamon).

Císař Andronik Paleolog (1282—1328) s konstantinopolským patriarchou Athanasiem definitivně zakázali uzavírat manželství bez vědomí a požehnání farního kněze. Vykonávání svatby přešlo do výhradní jurisdikce církve.

V XIV. stol. sv. Simeon Soluňský podává kanonickou definici manželství: „Sňatek se uzavírá nikoliv ústní dohodou, ale posvátným modlitebním řádem.“

Křesťanské manželství je výsledkem dvou faktorů: vůle samotných oddáváných a vůle církve, která svým požehnáním stvrzuje sňatek a uděluje mu živoucí a působící Boží blahodát.

Do Ruska přešla všechna ustanovení byzantských císařů, ale jen pomalu pronikala do života národa. Podle kyjevského metropolity Ioanna II (1080—1089) považoval národ církevní oddávky součástí sňatku knížat a bojarů, ale sám se při uzavírání manželství držel pohanských obyčejů.

V r. 1775 vydal posvátný synod ruské církve příkaz, aby církevní zasnuby konaly současně s oddavkami (tj. korunovací, věčňanijem). V synodální epoše směl uzavírat manželství (tj. konat korunovací) pouze farní kněz ženicha nebo nevěsty. Farnímu knězi se musel ohlašovat úmysl vstoupit do manželství, což se oznamovalo v chrámu, aby se zjistilo, zda někdo nemá oprávněné námítky. O tom se pak sepsal protokol podepsaný snoubenci a jejich poručníky i knězem. Po vykonání sňatku na znamení potvrzení vykonaného aktu se všichni podepsali do matriky. (Od r. 1802) (Z knihy Gennadije Nefedova: Tajiny a obřady Pravoslavné církve)

Doplňky – o manželství

Manželství je svatá Tajina, při které si ženich s nevěstou svobodně před knězem a Církví slibují manželskou věrnost, a při tom se žehná jejich manželskému svazku, jehož předobrazem je duchovní svazek Krista s Církví. Při se jim vyprošuje blahodát čisté jednomyslnosti k požehnanému rození dětí a k jejich křesťanské výchově. (Svt. Filaret, metropolita moskevský)

Náměty pro kněze při pronášení předsvatebního a svatebního poučení o svaté Tajině manželství a k přípravě snoubenců pro uzavření manželství.

Křesťany – ženicha a nevěstu – spojuje nejen láska jednoho k druhému, ale jejich společná láska k Bohu. Sjednocuje je nejen vzájemný vztah, ale i úmysl společně Bohu sloužit.

Církev učí, že manželský život musí být v souladu s pravidly křesťanské morálky. Manželství se nemůže uzavírat kvůli bezuzdné vášni, ale musí být uzavřeno s myšlenkou na Boha a mravní zákon a k Boží slávě. Proto církev požaduje, aby ti, kteří uvažují uzavřít manželství, uvědomili o tom církevní představené a vzali si od nich požehnání k uskutečnění svého přání. Křesťanský sňatek tudíž musí být nábožensky posvěcen.

Podle učení pravoslavné církve, je uzavření manželství Tajina, při níž se před knězem i Církví ženich s nevěstou svobodně zavazují k manželské věrnosti, kterou si vzájemně slíbí, a poté je jejich manželský svazek požehnan dle způsobu duchovního svazku Krista s Církví, a vyprošuje se pro ně blahodat čisté svornosti a dar požehnaného plazení a pomoci ke křesťanské výchově dětí.

Kněz by měl při konání sňatku **vždy připomenout**, co jest svatá Tajina manželství a jak je třeba vést manželství, aby na ně Bůh shlížel se zalíbením, jak mají manželé žít, aby manželství bylo ctihodné. Vysvětlit, že manželství je společná služba Bohu.

Kněz by měl důrazně pohovořit o závažnosti rozhodnutí uzavřít sňatek, o manželském životě, povinnostech manželů k sobě navzájem, o nutnosti zachování manželské věrnosti, o požehnání i strastech života manželského, o rození a výchově dětí, což je neodlučitelnou součástí manželství, o vytváření a pěstování křesťanské rodiny (připomíná, že účelem manželství je tajemné spojení muže a ženy, spojení to duchovní, duševní i tělesné v jednu duchovní bytost, ve které se sdílejí dva lidé – muž a žena, společně se radují a společně i trpí; přirozeným důsledkem tohoto spojení je početí a rození dětí; o ty je třeba se tělesně a duchovně starat – dát je pravoslavně pokřtít, pečovat o jejich duchovní výchovu a vzdělání v pravoslavné víře a co nejčastěji je vodit do chrámu; dbát, aby děti žily v Církvi.

Ti, kdož se chystají k zasnoubení a uzavření manželského svazku tím berou na sebe slib vzájemné oddanosti, zachování věrnosti a vytvoření pravoslavné křesťanské rodiny. Pán přikazuje manželům, aby žena od muže neodcházela, a muž ať ženu neopouští. (1 Kor 7,10—11)

Kněz vysvětluje, že uzavření manželství je doživotní slib zavazující k zachování vzájemné věrnosti a oddanosti i k projevování patriční úcty, lásky a pomoci. Sňatkem tedy na sebe manželé berou povinnost žít spolu nerozlučně po celý svůj pozemský život v souladu, pokoji a lásce, vyhýbat se vzájemným sporům, obviňování, ubližování slovy i skutky. Vzájemně si odpouštět a nést společně svůj kříž. Je to náročný úkol, k němuž je nutno si stále vyprošovat Boží požehnání a pomoc. Již při zasnoubení však Bůh posílá svého anděla, aby předcházel manžele, chránil jejich svazek a vedl je do Království Božího.

Písmo svaté praví: „Proto muž opustí svého otce i svojí matku a přilne ke své ženě a budou jedním tělem“ (1 Mojž. 2,24), „takže už nejsou dvě těla, ale jedno. Co tedy Bůh spojil, člověk nerozlučuje!“ (Viz Mat 19,5—6)

Tvořící jedno tělo, mají manželé jakoby i jednu duši a vzájemnou láskou probouzejí jeden v druhém horlivost, úsilí ke zbožnosti. Neboť manželství, jak praví sv. Řehoř Theolog, připoutává více k Bohu, protože lidé žijící v manželství mají více pohnutek obracet se k Němu... Kdo má povinnost starat se o milovanou manželku a děti, ten zápasí v mnohem širším moři života, potřebuje tedy větší pomoc Boží a zároveň on sám začíná víc milovat Boha¹¹.

V křesťanském manželství bere muž na sebe kříž rodinného života, aby žil v Kristu. A žena činí to samé, když se stává jeho pomocnicí a přítelkyní. Žena tomu odpovídá svým organickým, vnitřním, nerozděleným principem, jednotou s mužem podle požadavků svého rozumu, náklonností srdce a zaměřením vůle.

Dříve se při zasnubách používaly prsteny z různých materiálů – stříbrný a zlatý: pro ženicha stříbrný (připomíná ženichovi, že nevěsta je „křehká nádoba“, jemná jako Luna) pro nevěstu zlatý (připomíná jí muže – muž je pro manželku „světlo očí“, jak praví Písmo; je ochráncem ženy, když je s ní, je klidná). Ženichovi prsten ukazuje, že je mu od Boha dána moc a vláda nad ženou, vláda však v lásce. Prsten na ruce ženy ukazuje, že muž jí světil moc a vládu nad celým domácím hospodářstvím a majetkem. Žena je dle Bible „pomocnicí mužů“.

Muž, podle sv. Jana Zlatoústého, skutky i slovy zasévá v domě zbožnost; a žena nechť dohlíží na dům, ale kromě této povinnosti má ještě náročnější úlohu, aby rodina pracovala pro Boží Království¹². Muž si má uvědomit, že musí projevovat péči o spásu duše své manželky. Žena má stejnou odpovědnost jako muž za to, aby se vše v rodině dělo ke slávě Boží. Starostlivostí o tyto věci nedovolují manželé, aby se k nim přiblížily rozpory, nepřátelství, nenávisť. Za to – i pro to – vše posílá Bůh svoji blahodaň a slibuje chránit místo jejich přebývání. Prostřednictvím manželství jsou manželé povinni vniknout do života Církve láskou k pravdě (2 Tes 2,10), tj. tak, aby světlo této lásky zazářilo pro ně v celé plnosti a svítilo jim stále.

Manželé budují svůj život na Božích příkázáních, které je učí novému životu a pomáhají správně řešit životní úkoly a problémy.

Prostřednictvím obřadu bohoslužby Tajiny manželství povyšuje svatá Církev manželský svazek na stupeň svaté Tajiny. Účastí na jejím konání ženich a nevěsta skládají před knězem a Církvi svůj svobodný slib setrvat vždy ve vzájemné manželské věrnosti a nerozlučném spojení. A Církev jejich přání stvrzuje. Jejich svazek je požehnáván jako duchovní svazek podobný svazku Krista a Církve, jako obraz tohoto duchovního sjednocení. Pro ty, kteří vstupují do manželství, vyprošuje Církev milost čisté jednomyslnosti k požehnanému rození a křesťanské výchově dětí.

Manželství je malá církev. Smysl a podstata manželství je služba Bohu. Do manželství mají muž i žena přinést jako nejceněnější vklad a věno svou neposkvrněnost a nevinnost, která se stává pevným a drahocenným základem manželství. Manželé by neměli důvěrně znát nikoho jiného než jen sebe vzájemně. Proto je tak důležité uchovávat si v mládí čistotu až pro zákonné manželství.

Bůh však přijímá každého, kdo má pevný úmysl očistit svědomí pokáním a vstoupit na cestu věrnosti a založení rodiny.

Nelze slovy vyjádřit štěstí manželství, potvrzeného Církví, posvěceného jejími modlitbami a požehnaného Bohem! Štěstí netkví ve správném výběru partnera, jak se dnes všeobecně povrchně soudí. Sňatek je totiž uzavírán na nebesích. A manželské štěstí musí být vymodlené.

Jeden z příznaků dobrých mravů toho, koho si chceš vzít, je úcta k rodičům.

Láska není jen uspokojení, ale především služba. Žena je spasena rozením dětí (1 Tim 2,15), setrvává-li v pravoslavné víře v Boha, ve věrnosti svému muži a děti vychovává v učení Božím.

Písmo dále praví: „hlavou každého muže je Kristus, hlavou ženy muž a hlavou Krista je Bůh“ ... „Vždyť muž není z ženy, nýbrž žena z muže. Muž přece nebyl stvořen pro ženu, ale žena pro muže“ ... „V Kristu ovšem není žena bez muže, ani muž bez ženy, vždyť jako je žena z muže, tak i muž skrze ženu – všechno pak je z Boha.“ (1 Kor 11,3 a 8,9 a 11,12)

Poučení o intimním manželském životě. Povinností manželů je zdržovat se intimního manželského soužití před svatým přijímáním (od předvečera), protože veškeré podobné skutky odporují principům půstu, kterým se na přijímání svatých Darů připravujeme. Z téhož důvodu pravoslavná tradice nedovoluje manželské obcování v postní dny středu a pátek (od předvečera); stejně tak se nemají tyto skutky dít v období čtyř delších půstů (zповědník může požehnat ikononii).

Slova ap. Pavla o intimním manželském soužití: „Nerozlučujte se jeden od druhého, leda se vzájemným souhlasem a jen na čas, abyste byli volni pro modlitbu (*tj. v době postní; pozn.*). Potom zase buďte spolu, aby vás satan nepokoušel skrze nezdrženlivost vaši.“ (1 Kor 7,5) Manželé se tedy nemají svévolně odpírat jeden druhému, protože to může vyvolávat nespokojenost či vést k rozbití manželství nevěrou.

V pravoslavném prostředí se kategoricky vylučuje používání hormonální antikoncepce (z mnoha důvodů) a provedení potratu. Vše ostatní ohledně intimního života řeší věřící se svým zповědníkem.

Jiné zamyšlení

Podle sv. Jana Zlatouštího je manželství „podivuhodná ctnost“.

Svoji bohoslužbou Církev zprostředkovává novomanželům blahodátne síly k setrvání v jednotě společného života, aby byli oba „jedním tělem“ (1 Mojž. 2,24) a s Církví byli „jedno srdce a jedna duše“. (Sk 4,32) Počátek svého života novomanželé spojují se zjevenou pravdou: „Neboť kde se dva nebo tři shromáždili v mém jménu, tam jsem mezi nimi“. (Mt 18,20) Tato pravda podle víry těch, kteří vstupují do manželství, jim odkrývá tajemství přítomnosti samého Ježíše Krista mezi nimi, který je korunuje slávou a ctí.

Ohledně rození a výchovy dětí: svatý Jan Zlatouštý srovnává manželský svazek křesťanů s hnízdem, ve kterém matka krmí mláďata, aby se ptáčata naučila bezpečně létat, aby se jim zpevnila křídla, objevila se síla a mláďata nezůstávala v hnízdě navždycky. „Hospodin,“ říká sv. Jan Zlatouštý, „nás od věčnosti vedl k nebi a ukázal

nám cestu, která tam vede... A když to ukázal, zanechal nás na dlouhý čas v tomto světě a v manželství jako v hnízdě. Když nám po čas toho dlouhého času vyrostla křídla cností, tehdy přišel On, začal nás tiše a pomaličku vyvádět ze zdejšího příbytku, uče nás vznášet se k hornímu (nebeskému) sídlu. Tímto způsobem... ti ušlechtilí, světlo milující, opouštějí s velkou lehkostí hnízdo, vzletají do výšin a dosahují nebeské, zříkajíce se pozemského¹³.

Svatost křesťanského manželství je činí takovým, že se nesrovnává s žádným manželstvím uzavřeným mimo Církev, neboť Boží milost se stává „skálou“, na které se rodina buduje, jak již bylo řečeno, jako „domácí církev“ (Kol 4, 15), „církev podle podstaty svého života“¹⁴. Právě církevnost dává rodině křídla, pomocí nichž je možno se vznést do horního světa a nasycovat rodinný život blahodátnou láskou k Bohu a k sobě navzájem. Církevnost jim dává klíč ke zbožnému přání čistoty a pečeti oddanosti, která je naprosto nutná k naplnění manželského tajemství a k pokroku ve zbožnosti. Čistota a oddanost křesťanského manželství otevírají dveře k proměně živočišného těla rodiny na tělo duchovní.

V důsledku blahodátného působení bohoslužby Tajiny manželství dostávají manželé sílu stát se „přístavem čistoty“. S pomocí Boží napomáhá manželský svazek lidem slílit ve víře a v jednotě křesťanského života, aby dosáhli míry plného vzrůstu Kristova – dokonalého člověka. (Efez 4,13)

Manželství je posvěcením a současně svatou Tajinou. V něm se uskutečňuje proměna člověka, rozšíření jeho osobnosti. Člověk získává, objevuje, nachází nový pohled na život, nové životní pocity a zkušenosti, rodí se pro svět v nové plnosti. Pouze v manželství je možné plné poznání člověka, vidění jiné – druhé – osoby. V manželství se člověk ponořuje do opravdového života, vstupuje do něj skrze druhou osobu. Nachází sebe v druhém. Toto poznání a nový život nám dávají zakusit završující plnost a uspokojení, které nás činí bohatšími a moudřejšími.

Tato plnost se prohlubuje ještě tím, že ze dvou lidí, spojených jedním životem, vzniká třetí – jejich dítě, které se má nadále rozvíjet podle zákonů dokonalosti. Avšak když mezi manželi – rodiči – panuje nesoulad a spor, který nejsou schopni překonat, tehdy také dítě bude plodem tohoto sporu a bude jeho pokračováním.

Uvažujeme-li o manželství, musíme zároveň myslet na rození dětí. Děti jsou Božím požehnáním. V dětech se rozvíjí krása matčiny i otcovy duše. Rození dětí je po blahodati největším Božím darem člověku na tomto světě.

Prostřednictvím Tajiny manželství je udělována manželům Boží milost i k výchově dětí, které křesťanští rodiče jen napomáhají, jak se o tom vyslovil apoštol Pavel: „Nikoliv já, ale blahodát Boží, která je se mnou.“ (1 Kor 15,10)

Andělé ochránci přidělování dětem při svatém křtu na celý život, tajemně, ale při tom citelně, napomáhají rodičům při výchově jejich dětí, když od nich odvracejí různá nebezpečí.

Jenže pokud se manželství stalo pouhým vnějším spojením a nikoliv vnitřním vítězstvím u obou manželů nad svojí sebeláskou a pýchou, pak se to projeví též na dětech, a bude to mít za následek jejich neodvratné odcizení od rodičů – rozkol v domácí církvi. Proti tomu lze bojovat jen každodenním budováním manželství, přemáháním svých vášní a marnivostí, individualismu a sobectví čili sebelásky, která

podrývá skutečnou oddanost a obětavou lásku. Manželé nejsou vlastníky jeden druhého. Tajemství šťastného křesťanského manželství spočívá ve společném plnění Boží vůle, které spojuje jejich duše navzájem a s Kristem. Jedinou cestou k tomu je stálé prohlubování duchovního života. Je potřebné učit se být náročný k sobě a laskavý k druhému, být velkorysý a dokázat odpouštět. Je nutno vše nasměrovat k jedinému cíli – zachování lásky a duchovnosti v rodině; ostatní přijde poté. Ježíš Kristus pravil: „Hleďte vy nejprv království Božího a spravedlnosti jeho, a vše (ostatní co potřebujete) bude vám přidáno. Ví zajisté Otec váš nebeský, že (to všechno) potřebujete.“ (Matouš 6,33 a 32) Zdá se to být snadné, ale je ve skutečnosti velice těžké nést odpovědnost za vzájemný svazek, dokázat zaujmou v rodině své postavení – muž místo odpovědnosti za rodinu a za její zabezpečení a ochranu, žena pokorné místo pomocnice, vnitřní péče o potřeby rodiny a výchovy dětí. Bůh pomůže tam, kde je na jedné straně zbožnost a pokora a na straně druhé odhodlání a touha budovat křesťanské manželství. Manželství je nesení kříže. Trpělivé snášení těžkostí přináší svým časem sladké duchovní plody. Ne nadarmo se při sňatku zpívá: „Svatí mučedníci...“

Evangelium o zázraku proměnění vody ve víno v Káně Galilejské se čte při svatbě jako symbol sňatku. Snoubenci přicházejí do chrámu a v nádobách svých srdcí si přinášejí „vodu“ lidské vzájemné náklonnosti a rozhodnutí založit rodinu. Při svatě Tajině sňatku se přítomností Kristovou, skrze požehnání kněze, mění tato „voda“ na „silné a sladké víno manželství“. Snoubenci, kteří přišli do chrámu, neodejdou z něho stejnými, jakými byli před tím. Odnášejí si v srdci radost, pokoj a sílu k manželskému životu.

Proto pijí novomanželé v chrámu ze společné číše víno, aby tím svědčili o své připravenosti pít kalich života, který je naplněn radostí i soužením, dobrem i těžkostmi, tím, co nám prozřetelnost Boží sešle, aby utvrdila tuto rodinu a očistila ji od nečistých příměsí. V manželství se mají muž i žena očistit jako zlato v ohni, povznést se ze země na nebe jako dvě světla, která nezhasnou na věky.

Když kněz vede novomanžele průvodem kruhem kolem evangeliáře, naznačuje se tím, že jako první společné kroky konají manželé vedeni knězem okolo evangelia, tak celý svůj život musí řídit dle evangelia a mají se nechat vést církví. Je obtížné si představit, že by manželský pár mohl vítězně završit svou životní pout, nebude-li se neustále utíkat k svému duchovnímu otci, jemuž jedinému mohou a mají vypovědět všechny těžkosti, s nimiž se na své manželské cestě potýkají.

Konání Tajiny manželství v rámci liturgie

Nerozlučnost svaté Tajiny manželství od svaté Eucharistie a možnost liturgického obnovení jejich spojení

Eucharistie je středobod všech svatých Tajin, jejich korunou, a všechny se k ní vztahují. Dříve se všechny Tajiny, včetně uzavírání manželství, konaly v průběhu

svaté liturgie. O tom svědčí Tertulian (2. stol.): „Manželství je odsouhlaseno církví a upevňuje se svatou obětí (Eucharistií), uděluje se požehnáním (církevního duchovenstva) a zapsáno je anděly na nebi.“

Forma uzavírání manželství u prvotních křesťanů byla dvojitá: formální občanské manželství stanovovalo jeho zákonnost před společností, a souhlas církve, společná účast novomanželů na nedělní liturgii a společné přijímání za přítomnosti celé křesťanské obce s požehnáním biskupa vytvářely Tajinu, díky níž se „zákonné manželství“ proměnilo na věčný svazek lásky v Kristu. Viz o tom sv. Ignatios Antiochijský: „...vstupovat do manželství je možno jen se souhlasem biskupa, aby manželství bylo v Pánu a ne dle žádostivosti.“

Až do 10. stol. se svatá Tajina manželství konala spolu s liturgií. Konání svatby odděleně od eucharistického shromáždění bylo vyvoláno 89. novelou císaře Lva V. v r. 912., podle které manželství, jež nezískalo církevní požehnání, se „nebudě nazývat manželstvím“, ale „nezákonným soužitím“. Tím byla církev při uzavírání smíšených manželství nebo druhých manželství nucena konat to odděleně od liturgie, neboť v takových případech nemohli oba novomanželé přistoupit ke společné eucharistické číši (kvůli jinému věrovyznání nebo kvůli epitimii za druhé manželství; sv. Basil předepisuje epitimii za druhé manželství 1 – 2 roky pokání a oddělení od svatého přijímání a za vstup do třetího manželství 3 – 5 let; taková manželství se uzavírala jen občanskou formou před státem nikoliv církevním obřadem; církev je vzala na vědomí a mlčky požehnala až po uplynutí epitimie). V době 10. – 15. stol. zahrnují byzantské a sinajské rukopisy do řádu konání svatby i svaté přijímání pro ty, kteří do manželství vstupují, „jsou-li hodní“ – a to ze zásobních Darů po zvolání kněze: „předem posvěcené svaté svatým“. Později se však sňatek začal konat odděleně od svatého přijímání a nezřídka i mimo chrám, stále častěji jako individuální obřad (treb).

V současnosti pozorujeme v pravoslavné církvi ve světě snahu o obnovu starých liturgických principů a návrat k prvotním a tradičním prvkům církevní praxe. Je to výraz snahy o překonání formalismu a o návrat k autentickému křesťanskému vztahu mezi vírou a duchovností na jedné straně a liturgickým životem na straně druhé. V centru tohoto procesu obnovy je opětné spojení vykonávání svatých Tajin s Eucharistií, jak to bylo běžné v prvotní církvi. Toto spojení se v případě manželství provádí např. v Srbské pravoslavné církvi následujícím způsobem.

Postup začlenění obřadu sňatku do svaté liturgie:

1.) obřad zasnoubení se vykonává před liturgií (stejného dne nebo několik dní předem; koná-li se ve stejný den, pak se modlitba „Hospodine, Bože náš...“ nekoná).

2.) Před začátkem liturgie (tj. před Blahoslaveno budiž království...) kněz přivede snoubence z předsíně do chrámu za zpěvu žalmu 127/128: Blahoslaven každý, kdo se bojí Hospodina... Postaví oba v chrámu a hned se jich táže: Slibuješ (jméno) z dobré vůle, bez přinucení...? Atd.

3.) Rozšířená velká (pokojná) ektenie (na začátku liturgie) – do obvyklých proseb přidávají další prosby za ty, kteří chtějí vstoupit do manželství (přebírají se z velké ektenie na začátku obřadu korunovace).

4.) Po obvyklých modlitbách tři antifon se přidávají modlitby (možno číst nahlas, až zpěváci dozpívají Jednorozený Synu...) z obřadu Tajiny manželství: „Bože přečistý...“ „Blahosloven jsi, Pane Bože náš, žehnající a stvrzující tajemný a čistý sňatek...“ a „Bože svatý, jenž jsi učinil z prachu země člověka a z jeho žebra vzdělal ženu...“ Po nich se koná obvyklá malá ektenie s ohlasem „Neboť dobrotivý a lidumilný Bůh jsi ty...“

5.) Po malém vchodu a po troparech a kondacích se koná korunovace novomanželů.

6.) Po řadových čteních apoštola a evangelia se přidávají čtení Tajiny sňatku.

7.) Do vroucí ektenie se přidávají prosby za oddávané (z vroucí ektenie uvedené v obřadu svatby).

8.) Po prosebné ektenii (nebo v jejím průběhu) se čte modlitba ze obřadu Tajiny manželství (po korunovaci): „Hospodine, Bože náš, ve spasitelné péči své...“ Po ní se čte ohlas prosebné ektenie

9.) Po modlitbě Otčenáš se požehnání společně číše nekoná, protože oddávání budou společně přijímat z eucharistického kalicha přečisté Tělo a Krev Spasitele. Novomanželé přistupují ke kalichu jako první.

10.) Po zaambonové modlitbě se provádí obcházení kolem analoje (nebo tetrapodu) za zpěvu troparů: Isaiáši plesej... Atd.

11.) Před závěrem liturgie se konají poslední modlitby Tajiny manželství a provádí se snímání korun. Následuje ukončení liturgie a společné propuštění pro neděli i pro Tajinu sňatku.

Kázání (přesouvá se na konec liturgie) se má věnovat poučení o manželství.

Držení korun nad hlavami novomanželů. V případech, kdy svatební koruny na hlavách muže a ženy by mohly sklouznout a musí být tudíž přidržovány nebo drženy mírně pozdvihnuté nad jejich hlavami, může se konat takto: při korunovaci mají koruny na starost výhradně svědkové, ale po nějaké době se mohou začít střídát v držení korun ostatní dospělí přítomní věřící. Při svatém přijímání drží koruny pozvednuté nad hlavami novomanželů jediné svědkové a stejně tak i při průvodu kolem analoje. Vzhledem k těmto okolnostem je možno promluvu kněze odložit a kázat až po snímání korun po liturgii. *(Rozepsáno na základě vydaného Řádu Tajiny sňatku, jak se koná při svaté liturgii. Beograd, 1988)*

Manželství je nejen spožití muže a ženy, ale jejich spojení v Kristu, který z obou činí jedno tělo. Čím více se muž s ženou přibližují ke Kristu, tím se jejich spojení stává pevnější. Manželství nutně potřebuje jednotu, kterou je sám Ježíš Kristus. Proto je nutné, aby se už samotného uzavření manželství sjednotili muž a žena s Kristem, který svazek dvou lidí promění na jednotu, podobnou jednotě Božských Osob v přesvaté Trojici. Skrze Eucharistii se novomanželé sjednocují s Kristem a přes tuto mystickou jednotu se spojují i navzájem. Prvotní církev dobře chápala smysl této mystické jednoty, a proto uskutečňovala „Tajinu lásky“ v době Eucharistie. Ženich i nevěsta se před svatbou připraví pokáním, zpovědí a půstem, aby přijali Boží blahodát a v samotný den sňatku přijímají ze svatého Kalicha Tělo

a Krev Kristovy, který jejich manželství žehná a sám tyto dva sjednocuje. Proto je užitečné a žádoucí pro oddávané i pro církve, abychom se vrátili k starobylé praxi a Eucharistie se stala pečetí vtiskující křesťanskému manželství jeho pravý smysl. (*Základní svaté Tajiny pravoslavné církve, prot. Peter Kormaník, PBF Prešov, 1996, str. 158*)

Konec a Bohu sláva!

Poznámky k překladu

- 1** Dosl. neposkvrněné, tj. nezneuctěné
- 2** Zastaň se nás, spasiž nás, smiluj se nad námi a ochraňuj nás...
- 3** Zostuzení, potupy, ostudy
- 4** údem
- 5** Dosl. dlouhou aktivitu, činorodost
- 6** Tak dle církevně-slov. překl. i dle rus. synod. Dle kral.: pomocníka, který by při něm stál. Dle ekum.: pomocníka, jemu rovného.
- 7** Dosl.: kytovce
- 8** Koruny = věnce
- 9** Smělostí
- 10** Dosl.: Blahodatí a lidumilností
- 11** Dílo. Moskva 1847, č. 5, s. 60
- 12** Dílo; 2. vyd. SPB 1901, 7, str. 782
- 13** Dílo; 2. vyd. SPB 1898, t. 1, str. 310
- 14** Trojickij S., Christijanskaja filosofia braka. Paříž 1933, s. 51
Gennadij Nefedov: Tajiny a obřady Pravoslavné církve
Základní svaté Tajiny pravoslavné církve, prot. Peter Kormaník, PBF Prešov, 1996

Překlad pořízen dle církevně-slovanského trebníku. V postupu obřadu je tedy vyznačena většinou praxe slovanská (ruská). O některých odlišnostech řecké praxe viz poznámky (hlavně v úvodu a v závěru, místy i v průběhu obřadu). Vysvětlivky k Tajině sňatku jsou přeloženy z Nástolní knihy. Údaje o řecké praxi zaznamenány z pozorování. Některé právní poznámky převzaty z knihy „Kobyzev, Novák, Koukal: Církevní právo“.

Starý překlad revidován dle CSL a doplněn; 2017—2023 verze 0.93 CZ